

17. Januar 1950.

Politets Sambandsavdelingen
minutter

120267

Politioverkonst. F. Deberitz v/v Krim.avd.

Ang. pågående angrep på etterforskningsmetoder under rettsoppgjøret.

Avhørtes idag pånytt i Oslo kretsfengsel, avd. B. Åkebergvn?:

→ vitnet Hans Ottar Westby, personalia som i sakens dok. 29, erklærer at han ved nærmere ettertanke er kommet til at han allikevel i store trekk vil avgi forklaring for politiet, fastholder ellers sin tidl. forklaring av 11/1.50 (dok. 29.F.D.), forklarer:

NS-kunge kung Höl som
provokativ av politiet

V. vil til å begynne med opplyse at han tidl. har vært avhørt av politiet ang. Magne Skyruds rømning. Det var da politi-overkonst. A. Nilsen som foretok avhøringen. M.h.t. sin forklaring den gang vil v. gjøre oppmerksom på at han den gang var under meget sterkt press, først og fremst fra sine medfangers side, og at han derfor ikke forklarte seg slik, som han burde ha gjort. V. turde nemlig ikke opplyse noe om hvordan rømningen egentlig ble til og i det hele tatt fortiet v. den gang opplysninger, som sikkert ville hatt betydning for saken.

V. ble den 15/7.47 av Romerike pkm. løslatt fra varetekt i forbindelse med hans landssviksak mot meldeplikt, idet landssviksaken var ferdig etterforsket.

Ad. Magne Skyruds rømning fra Kongsvinger hjelpefengsel:

For helhetens skyld vil v. bli nødt til å gå nok så meget i detalj allerede innledningsvis, idet han mener at dette er nødvendig for å bevise at de opplysninger v. no kommer med er sannferdige.

Gjennom en stevning til Oslo Forliksråd fra o.r.sakfører Ragnvald Huse som prosesfullmektig for Anton Skyrud (Magne Skyruds far) blir v. gjort kjent med at politiet i samarbeide med v. skal ha arrangert flukten fra Kongsvinger hjelpefengsel den gang da Magne Skyrud rømte. Fra forlikssklagen hitsetter v. flg.:

"Avdelingen (jer menes Samv. avd. F.D.) benyttet seg i stor utstrekning av hemmelige agenter og provokatører og dens etterforskningsmetoder har vært i strid med norsk lov, foruten at de har vært ytte st forkåstelige. Denne politiavdeling, dens midler og metoder har mange likhetpunkter med tyskernes Gestapo.

Denne gren av landssvikpolitiet arrangerte i august 1947 i samarbeide med en varetektsfange Hans Westby, en rømning fra Kongsvinger Hjelpefengsel. Varetektsfangen Hans Westby ble av landssvikpolitiet bilt til Kongsvinger, hvor han narret klagerens sønn Magne Skyrud, til å rømme fra utekommando. Magne Skyrud som ikke hadde planer om rømning, ble lokket til det av landssvikpolitiet og ble så bilt til Oslo, hvor han etter en tids forløp så ble "arrestert" igjen.

Hele rømningen var arrangert i provokasjonsøiemed og en må anta at høiere embedsmann stod bak planleggelsen.

Varetektsrangen Hans Westby, som politiet fullstendig hadde i sin makt, og som her ble benyttet som provokatør franarret Magne Skyruds familie kr. 1650.- angivelig til dekning av reiseomkostninger m.v. Det er mulig at hovedhensikten med dette har vært å gi rømningen et mere trove dig preg. Imidlertid har ikke klageren, som har måttet dekke beløpet, fått noe tilgake og det er uvisst hvordan pengene er blitt fordelt mellom Hans Westby og landssvikpolitiet."

På forespørsel svarer v. at han, hvis Råtalemyndigheten ønsker det, er villig til å låne omh. forliksklage ut til politiet for evtl. fotografering eller avskrivning.

Med disse grove beskyldninger mot seg selv og mot politiet som bakgrunn (jfr. den refererte del av forliksklagen. F.D.) er det at v. nå ønsker å gi en fullstendig og sannferdig forklaring m.h. t. omh. rømningshistorie.

Som tidl. forklart ble v. løslatt av Romerike politi den 15/7.47. Den 17.7 s.å. reiste v. til Oslo for å utrette forskjellige ærender. Ca. kl. 13.00 sistnevnte dag møtte v. en tidl. medfange fra Ilebu i Stortingsgt. utenfor Cecil restaurant. På novær. tidspunkt vil v. ikke ut med omh. medfanges navn. V. hilste på vedmen vedk. hilste ikke tilbake. V. grep da fatt i vedk. og spurte om grunnen til at han ikke hilste på v. Vedk. svarte at han ikke hilste på folk som sto i landssvikpolitiets tjeneste, og forklarte at denne opplysning hadde han fra medfanger på Ilebu.

V. svarte vedk. at han var jo et levende bevis at v. ikke hadde røpet noe til landssvikpolitiet, som kunne skade tidl. medfanger, og fremholdt at hvis det motsatte hadde vært tilfelle, vill vedk. ikke ha vært på frifot på det tidspunkt. V. forklarte så ved. hvilke opplysninger det var han(v.) satt inne med m.h.t. hva det var vedk. hadde gjort under krigen. Vedk. ble synlig nervøs og ga et uttrykk for at han ikke lenger trodde at v. var angitt. Vedk. uttrykte ønsket om å få snakke nærmere med v. og de avtalte å møtes på restaurant "Den Gamle Major" ved Majorstua samme kveld kl. 19.00. V. møtte opp i restauranten til avtalt tid og traff foruten den tidl. omtalte medfange 5 andre medfanger fra oppholdet på Ilebu og som var prominente landssvikere (hermed mener v. landssvikere som under krigen satt i høyere stillinger). V. ønsker heller ikke nov. tidspunkt å si hvem de nevnte 5 medfanger var.

Først måtte v. redegjøre for sitt forhold til politiet m. t. saker som f.eks. Ilebu-brannen (brakke 17), nordatentatplanen i forbindelse med advokat Sundfør, den hemmelige papirsamling i forbindelse med Henry Johansen-saken (v. kommer tilbake til disse forhold senere), som v. oppbevarte på Ilebu, o.l.

Etter at v. hadde bedyret overfor de tilstedevarende at han ikke hadde røpet noe som kunne skade medfanger til politiet, men tvert imot gjort sitt til for at politiet ikke skulle få skadet v.s medfanger på noen måte, bl.a. benyttelsen av negative kontrakter (dette begrep skal v. komme nærmere tilbake til senere i forbindelse med angrepene på riksadv. Sven Arntzen og i forbindelse med Somdalensaken) som v. kunne føre bevis for at han hadde brukt.

Under den videre samtale ble det klart for v. at den virkelige grunn til at disse landssvikerne ville ha konferanse med v. var at de ville ha greie på om v. fremdeles hadde i sin besittelse en samling av dokumenter, som han oppbevarte under Ilebuoppholdet, eller om dokumentene var blitt ødelagt ved brakkebrannen. De kom frem med hentydninger om at de mente å sitte inne med opplysninger som talte i den retning at det hadde lyktes for v. å smugle dokumentene ut av Ilebu før brannen.

V. ble så spurt om han skulle reise hjem igjen straks, og svarte at han skulle bli i byen noen dager for å kjøpe klær o.l. Det ble avtalt at v. skulle møte de andre 6 igjen neste dag på Valkyrien restaurant ved Majorstua for nærmere konferanse.

V. møtte opp som avtalt neste dag og traff de 6 tidl. medfanger fra møtet dagen før. Nå var det imidlertid nok en medfange kommet til, slik at de andre i alt var 7 mann. Her ble de sittende utover kvelden til henimot stengetid og pratet da om forskj. saker, bl.a. "Solbris"-rømningshistorier og liknende historier, samt fortsatt om de dokumenter som v. tidl. har fortalt om og som de mistenkte ham for å ha smuglet ut fra Ilebu. De andre spurte nå v., som hadde latt dem bli i villrede m.h.t. dokumentenes skjebne, om han kunne huske noe av dokumentenes innhold.

(avhøret avbrytes her p.g.a. fremskråden tid.)

Avhøret forsett den 13/1.50 på s.st.:

V. refererte da for de andre ~~til~~ en del av innholdet i enkelte av dokumentene og da særlig opplysninger, som kunne være tilskade for enkelte av de tilstedeværende eller for andre prominente landssvikere. De andre forsto derfor at v. satt inne med opplysninger om dem, som ville være meget kompromiterende om politiet fikk rede på dem. De var no også klar over at v. hadde holdt tett med disse opplysninger overfor politiet.

V.s hensikt med å varte opp med nettopp disse opplysninger til de andre var å få dem til å forstå at han (v.) ikke hadde opptrådt som angiver eller vært i forbindelse med politiet på en slik måte som ryktet visste å fortelle. V.s mening med å gå slik i detalj om disse spørsmål er å vise hvilken fullstendig til-~~ten~~ han opparbeidet seg hos de andre tilstedeværende og som igjen bevist at de andre betrodde v. ting som hadde skjedd og som skulle skje og som enkelte landssvikere holdt på med. V.s hensikt med sin foran omh. opptreden var kun å vaske seg selv ren for mistenke fra de andres side uten at v. ha de noen som helst baktanker med dette, som f.eks. å få opplysninger som han kunne levere videre til politiet. På dette tidspunkt var det lenge siden at v. i det hele tatt hadde hatt noe med politiet å gjøre og han aktet da heller ikke å ha mere med det å gjøre for fremtiden.

De bl, som før forklart, sittende på Valkyrien restaurant til ved stengetid og drog så alle sammen opp til en leilighet på Sagene, hvor de ble sittende og prate hele natten. Hvor denne leiligheten lå på Sagene hevder v. ikke har noen interesse i denne forbindelse, og ønsker ikke å oppgi det no.

Under den fortsatte samtale i åene leiligheten merket v. tydelig at de andre no stolte fullt og helt på ham og v. hadde sogar følelsen av at de andre var svært takknemlige fordi v. ikke hadde sladret på dem til politiet.

Samtalen ble no dreid inn på "Solbris"-rømnningen (som v. kommer tilbake til senere) o.l. saker, som en en hadde skjedd el. som det var meningen å sette igang, det var videre en del snakk om Samb. avd. s folk og de feil, som man mente de hadde gjort. Det ble sågså nevnt en allerede ferdig lagt plan (som allerede var påbegynt på Ilebu og som det fremdeles ble arbeidet videre på for å få den så effektiv som mulig) som gikk ut på å skade eller ramme folkene ved Samb.avd. Dette vil v. komme tilbake til senere i sin forklaring, der han vil komme inn på anslaget mot riksadvokat Sven Arntsen, "Solbris"-affaren og Somdalen-saken.

De andre fortalte så v. om en frk. Elsa Nilson fra Vestmarka ved Kongsvinger, som angivelig skulle være forlovet med en landssvikfange som satt på Kongsvinger hjelpefengsel og som het Jans Owren, samt om en landssviker, Alf Skyrud, som var fra Kongsvinger og som på det tidspunkt skulle arbeide som arkitekt-lærling i Oslo og som hadde en bror, som het Magne, som også satt som fange i Kongsvinger hjelpefengsel.

Elsa Nilson og Alf Skyrud skulle, ble det fortalt, ha forsøkt gjennom lengere tid å komme i kontakt med grupper av landssvikere som kunne hjelpe Hans Owren og Magne Skyrud til å rømme fra Kongsvinger hjelpefengsel og få dem ut av landet. De andre fortalte også til v. at de hadde sikre opplysninger om dette gjennom en mann, bosatt i Østmarka ved Kongsvinger, og som de hadde mye kontakt med. Denne kontakten hadde truffet frk. Nilson og Alf Skyrud på toget, og der hadde de fortalt omh. kontaktmann som det de hadde gjort for å få hjelp til å få Owren og Magne Skyrud ut av fengselet og ut av landet.

De karene, som v. satt sammen med i leiligheten på Sagene, fortalte videre at de var harme over at frk. Nilson og Alf Skyrud viste så stor uforsiktighet i sitt arbeid som å henvende seg til hvem som helst som hadde vært medlem av N.S. for å få hjelp i en så alvorlig affære. Av den grunn hevdet de at det var leit å ha med affæren å gjøre, men de fremholdt at det samti-

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014, som gjorde at de var nødt til å foreta seg noe, nemlig det at Hans Owren hadde truet med at han, hvis han ikke fikk hjelp til rømning, når han kom i retten vilde fortelle om ting som ville skade landssvikere, som var på frifot, men som altså ville stille ham selv i et muligens bedre lys. En medvirkende årsak til at man fant det nødvendig å hjelpe Owren var at man fryktet for at han skulle bli dømt til Døden. Hva som ble sagt om Magne Skyrud ved samme anledning, husker v. ikke, men det ble havdet at når man allikevel skulle få ut Owren, kunne man likegodt hjelpe Magne Skyrud med det samme. En av de tilstedeværende spurte så v. om ikke han ville være behjelpelig ved denne rømningen. I den forbindelse ble det fremhevet at v. var godt kjent på Kongsvinger og at oppgaven derfor lå godt an for v. Videre ble det sagt at v. skulle hjelpe ved selve rømningen og føre Owren og Skyrud til Oslo, hvor så de andre skulle overta.

V. svarte til dette at det kunne han ikke gjøre, idet han nettopp var sluppet ut av fengsel og at han ikke kunne sette seg ut for en slik risiko som det her var tale om. Til v.s vegning fremholdt de andre at de no riktignok hadde full tiltro til v., men da de rykter som hadde gått m.h.t. v.s befattning med politiet var vanskelige å døyve, var det av viktighet at v. selv utførte en slik positiv handling for å vise hvor han sto, og det ville være en lett sak for de andre å renske v.

V. svarte imidlertid fortsatt nei. Før de skiltes ba imidlertid et par av de andre tilstedeværende om at v. ville møte dem neste dag på Kaba restaurant, da de gjerne ville snakke videre ham. V. møtte dem på Kaba neste dag og da var tre av de andre førnevnte tilstede. Det ble da i hovedtrekkene snakket om rømningen, som var planlagt fra Kongsvinger hjelpefengsel og at de ville ha v. til å være seg behjelpelige. V. stilte seg fremdeles avvisende til forslaget, men etter langvarige drøftelser sa v. at så alvorlige beslutninger kunne han ikke ta med det samme, men at han var villig til å tenke på det, og sa at hvis han senere fant at han kunne gå med på Deres forslag, skulle han gi beskjed om det. Hvis ikke, ville de andre ikke få høre noe mere fra v. Samme dag reiste v. hjem til Sörumsand.

Etter å ha vært hjemme noen dager, muligens ca. 1. uke fikk v. en dag besøk av en av de 6, som han hadde vært sammen med ved konferansene, som v. har fortalt om tidl. Han snakket om rømningen som skulle settes iverk og ba v. om å bli med til Oslo, da de ønsket å snakke med v. der inne. V. reistemed vek. til Oslo samme dags kveld og traff sammen med de andre, som har vært omh. i forbindelse med konferansene, på Cecil restaurant. Her var minst 5 av de før omhandlede tidl. medfanger tilstede, men akkurat det nøyaktige antall tørr v. ikke si, da han ikke husker dette helt nøyte idag.

Etter en stund brøt de opp fra Cecil og tok bil ned til et maskinavskrivningskontor i Dronningensgt. (nummeret vet v. i men han kan påvise stedet), hvor konferansen fortsatte. V. vegret seg fortsatt fra å delta som hjelper i rømningsplanen, men sa istedet at han syntes man skulle gjøre noe effektivt for å få tak i våpnene, som var spredt rundt på forskjellige steder illegalt, slik at ikke en eller annen draperat fhv. landssviker skulle komme til å misbruke slike illegale våpen. V. havdet at hvis noe likt skulle hende, ville det ikke bare gå ut over vedk. nasist, men også utover en flerhet av hans meningsfeller. Alle var enige i at det burde gjøres noe effektivt m.h.t. disse våpnene, men det var et stort problem, hvordan en slik innsamling skulle kunne foretas. Grunne til v.s og de andres standpunkt, når det gjaldt spørsmål t om våpen, var at det hadde grunn til å tro at nasister i enkelte tilfeller hadde brukt våpen på en "usund" måte. Etter lange drøftelser ble man enige om at det skulle sendes ut parole om at våpnene skulle samles inn, idet man skulle fremholdt at man skulle benytte dem på en annen måte. De ble videre enige om at v., som hadde hatt en del forbindelse med politi-

et, skulle forespørre oss om de var villige til å la besittere av illegale våpen bli fri, hvis, v., som kjente til hvor slike våpen finnes, var villig til å bringe dem til politiet. Det ble imidlertid ikke tatt noen beslutning denne dag, men etter avtale møtte v. de samme personer igjen neste dags em. på "Lidoen" restaurant ved Majorstua.

På "Lidoen" kom de inn på snakk om falske pass. Om dette ble det drøftet lenge, men så fant de ut at det var for utrygt å sitte på en restaurant å snakke om slikt og de fortrakk derfor til en leilighet i Jacob Aalls gt. (nummeret vet v. ikke). Her ble det snakket videre om falske pass og v. fikk inntrykk av at det var noen i politiet (muligens ved Passkontoret) som var landssvikere behjelpelig med falske pass.

Etter hva v. husker, ble det nevnt en landssviker ved navn Handberg, som skulle ha en eller annen god forbindelse når det gjaldt å få falske pass. Det ble videre fortalt at de som skaffet slike pass tok seg kollosalt betaling for det. Samtlige som var til stede fordømte denne fremgangsmåten i forbindelse med passene. Etter flere påtrykk fra tilstedeværende om å være dem behjelpelig med rømningen fra Kongsvinger hjelpefengsel, sa v. til dem at han var villig til å være behjelpelig med rømningen imot at de som var tilstede ved konferansen ga ham fullstendige opplysninger og klare bevis om de personer, som var behjelpelige med å utstede falske pass - mot stor betaling, og at v. fritt etter rømningen fikk lov til å meddele politiet disse opplysninger uten å blir utsatt for klender fra landssvikernes side. Videre at v. ikke måtte ha noe økonomisk utlegg eller tap i forbindelse med rømningen og at de midler og de personer, som v. mente han måtte få bruk for, skulle bli stillet til hans disposisjon. De andre gikk med på v.s betingelser og det ble da bestemt at v.s befattning med rømningen skulle bestå i å hjelpe Owren og Magne Skyrud ut av Kongsvinger hjelpefengsel, samt bringe dem til Oslo. Da ga videre b. garanti for at han for all fremtid skulle være spart for mistanke om å stå i forbindelse med politiets Samb. avd.

V. fikk også samtidig beskjed om, hvordan han skulle forholde seg m.h.t. den praktiske løsning av rømningsplanen og videre skriftlig beskjed om dekning av utgifter i forbindelse med rømningen, samt til og med tilbud om penger som erstatning for tapt arbeidsfortjeneste i den tid v. ble opptatt med å løse den pålagte oppgave. Det viste seg at fagelliene til Owren og Skyrud hadde erklært seg (overfor v.s oppdragsgivere) villige til å dekke alle utgifter som ville oppstå i Norge i forbindelse med rømningen.

I og med dette ble så konferansen i leiligheten i Jacob Aalls gt. avsluttet. Da v. etterpå kom for seg selv og begynte å tenke over det hel, kom han til det resultat at årsaken til disse nevnte tidl. medfangers iver, når det gjaldt å få v. som medhjelper ved løsningen av Moh. rømningsplan hadde sitt utspring i ønsket om å få et tak på v. ved at han selv hadde vært behjelpelig ved en straffbar handling forat v. ikke skulle røpe de opplysninger han satt inne med vedr. de nevnte medfanger.

På forsspørsel fra etterforskeren svarer v. at han ikke ønsker å oppgi navnene på noen av de tidl. medfanger som det her har vært tale om, idet det jo fremgår tydelig at det v. har forklart at disse medfanger har gjort ting under krigen, som de vilde bli straffet for om opplysningene om dem kom til myndighetenes kjennskap; dette gjelder i hvert fall enkelte av disse tidl. medfanger som det her dreier seg om. V. ville føle seg som en direkte angiver, hvis han oppga navnene på nevnte personer, og dessuten hævder v. at hvis han oppga disse navner, ville det bli til skade for v.s egen person, idet de personer som v.s opplysninger da gikk utover, ville komme til å hevne seg på ham.

ad. v.s. beretning med selve rømmingen.

V. vil her straks understreke at de tiltak han traff i forbindelse med rømmingen, skjedde etter de direktiver som i forvegen var satt opp av de nevnte tidl. medfanger i samarbeide med v. selv.

Oppdraget begynte v. med på eget initiativ å sette seg i forbindelse med andre av sine tidl. medfanger fra Ilebu, som v. der hadde benyttet som spioner og fikk den til å skaffe seg forskjellige opplysninger som f.eks. først og fremst forholdene ved Kongsvinger hjelpefengsel, likedan opplysninger om familiene Owren og Skyrud. Ved siden av lot v. noen av disse spioner holde øye med hans egne oppdragsgivere, samt med politietts Samb.avd. for om mulig å få vite oppdragsgivernes bevegelser samt hvorvidt politiet visste noen om rømningsplanen, m.a.o. om politiet skulle hatt noen teft av det. Disse sistnevnte tiltak tok v. fordi han også ønsket å trygge sin egen person.

V. fikk de forønskede opplysninger fra Kongsvinger ved hjelp av spionene han sendte dig, såsom skisse av Kongsvinger hjelpefengsel, en beskrivelse av forholdene i fengslet og av terrenget omkring dette, likedan opplysning om fangenes frie tilværelse under fengselsoppholdet der. Om familien Owren og Skyrud het det seg at de var helt å stole på. Videre fikk v. fra en av spionene her i Oslo opplysning om at politiet sannsynligvis ikke hadde noen teft om at man skulle få istand en rømning som beskrevet. (avhøret avsluttes her p.g.a. fremskreden tid. F.D.)

Avhøret fortsatte den 24/1.50 på s.st.:

Etter de direktiver v. hadde fått av sine oppdragsgivere, begynte han så å forberede rømmingen. Fra Telegrafverket i Oslo sendte v. et telegram til Per Owren, Strengelsrud gård, Kongsberg, hvori han ba Owren om å komme til Oslo til en konferanse. Per Owren er bror av før omh. Hans Owren. Per Owren kom til Oslo dagen etter for fortalte til v. at han allerede i forvegen hadde fått beskjed fra dem som stod bak v. om at han ville bli telegrafisk innkalt til Oslo i anledningsrømningsplanen. Per Owren fortalte til v. at alt var i orden til å sette rømningsplanen i verk, at Hans Owren ca. 1 1/2 å 2 åndr. tidligere hadde hatt 2 dagers permisjon fra Kongsvinger hjelpefengsel og hadde tilbragt disse sammen med sin forlovede, Elsa Nilson, på Strengelsrud gård, Kongsberg. Under denne permisjon var Hans eskortert av en politimann. Søster av Per og Hans Owren, fru Marit Ness, som eier Strengelsrud gård sammen med sin mann, hadde gitt Elsa Nilson penger og klær, som hun da skulle ta vare på, og som Hans skulle få, når rømmingen var utført.

Per Owrens oppgave var nå å sette v. i forbindelse med frk. Elsa Nilson. Fra Telegrafverket i Oslo sendte Per telegram til Elsa Nilson og ba henne komme til Oslo snarest. Dagen etter kom Elsa Nilson til Oslo og Per, hun og v. konfererte sammen om det som skulle foregå. Etter dette reiste Per Owren hjem igjen.

Under v.s konferanse med Elsa N. fortalte Elsa Nilson at hun hadde fått penger og klær, som trengtes i forbindelse med Hans Owrens rømning. Etter nærmere konferanse med frk. Nilson var avtalen at v. førstkomende lørdag etter skulle reise til Kongsvinger, hvor frk. Nilson så skulle møte v. på stasjonen for å sette ham i forbindelse med familien Skyrud.

Etter dette reiste Elsa Nilson tilbake til Kongsvinger. Lørdagen etter om ca. reiste så. v. til Kongsvinger som avtalt, og frk. Nilson møtte opp på Stasjonen.

Frk. N. førte nå v. til familien Skyruds hjem, som ligger like i nærheten av Kongsvinger hjelpefengsel. Her ble v. presentert for Magne Skyruds foreldre, Anton og Hanna Skyrud, og

Magne 2 brødre, Alf og Oddvar.

Skyrud fortalte at de i lang tid hadde arbeidet for å kunne hjelpe Magne Skyrud ut av fengselet, slik at han kunne komme seg over til Argentina. De var meget fornøyd over endelig å ha kommet i forbindelse med den, som skulle ordne med rømmingen og fortalte at de var blitt gitt beskjed om at de i forbindelse med rømmingen ville få besøk av en mann, og at besøket ville bli formidlet gjennom Elsa Nilson. De la ut om at det ikke spilte noen som helst rolle, hvor meget rømmingen kom til å koste. Senere hadde de v. med seg en seddel, skrevet av en av v.s oppdragsgivere, som det tidl. er fortalt om, og ~~XXXX~~ på denne seddel stod det av v. v. den mannen som skulle ordne med rømmingen og at pengene, som skulle dekke utgiftene ved rømmingen, skulle leveres til v.

Det ble hele lørdagsettermiddagen og natt til omh. søndag konferert og lagt planer og Alf og Oddvar Skyrud gjorde seg ærendene opp til Kongsvinger festning, hvor fangene arbeidet. på utekommando, og fikk sendt brev til Magne Skyrud og Hans Owren, hvis innhold gikk ut på at de måtte være forberedt på å kunne rømme fra fengselet natt til f. tirdag og at man natt til mandag f. ville komme ned til fangselet og der vente utenfor deres sellevindu, forat de kunne sendt ut svar på, hvorvidt de kunne holdt seg klart til nevnte tid.

Omh. søndag mottok v. av fru Hanna Skyrud Kr.700.- Videreble det avtalt mellom dem at v. hvis han kom til å trenge mere penger, skulle ~~XXXX~~ henvende seg til Alf Skyrud, som arbeidet i Oslo og bare var hjemme på Helgevisitt. Det ble fortalt v. at Oddvar Skyrud hadde vært i forbindelse med Magne eller muligens var det Hans Owren, og hadde fått smuglet til dem baufilblader og 1 baufil, som skulle benyttes til å skjære av jernsprinklene i sellevinduet med.

Grunnet til at rømmingen ble basert på å finne sted fra sellen i fengselet og ikke fra utekommando, var at Hans Owren sammen med noen medfanger som sammen med ham skulle i lagmannsrette noen dager etter, av den grunn ble nektet å arbeide på utekommando.

Søndag em. ved samme anledning laget Oddvar og Alf Skyrud istand en stige, forsynt med Høper, som skulle benyttes først natt til ondtalte mandag, da de skulle vente på brev utenfor sellevinduet, og dermest natt til tirsdag, da det var hensikten å benytte den under fangenes rømming.

Kl.01.00 natt til ondtalte mandag, gikk v. sammen med Alf og Oddvar Skyrud samt Elsa Nilson bort til Hjelpefengselet. De bar med seg omh. stige og en fiskestang. Kommet fram, stilte Elsa Nilson seg opp som vakt på fengslets fremside og Oddvar S. holdt vakt på den andre side av samme. V. hjalp alf. S. med å få stigen festet på glankekjerdet, som omgav fengsleg. Alf. s. kl. her over kjerdet, trakk siten med seg, klatret ved hjelp av samme opp til sellevinduet og stakk nevnte fiskestang inn gjennom det. Fangene innenfor bant no svarbrevet i enden på fiskestangen, som Alf så trakk til seg. Alf leverte brevet til v. Av brevet fremgikk det at det var en lett sak for Magne S. og Hans O. å skjære av sprinklene og å rømme natt til omh. tirsdag. Men de opplyste at det hadde oppstått en vanskelighet, idet 2 av medfangene forlangte å få være med på rømmingen. Det ble spurt om de 2 medfanger (den ene het Langnes) kunne få være med på rømmingen.

v. ba no Alf skrive på en lapp at det ikke var tale om å hjelpe ut flere enn Magne S. og Hans O. på dette tidspunkt, idet intet var planlagt for de 2 ~~Ørgie~~. Etter en del diskusjon frem og tilbake ble de enige om at de 2 medfanger skulle ventetill senere anledning og det ble endelig bestemt at Magne og Hans skulle være klar til å forlate sellen natt til omh. tirsdag, da v. og de andre nevnte skulle være klar til å hjelpe med stige, holde bil klar o.s.v.

V. vil her i nskyte at hans oppdragsgivere i Oslo hadde allerede i forvegen sørget for dekkleiligheter i Oslo, en i

Skjærum satte seg først ved at bord for seg selv, men da han fikk se ... kom han bort til v.s bord og ga seg i-
snakk med ham. I løpet av samtalen spurte v. Skjærum om hvordan
politiet ville komme til å stille seg, hvis en eller annen kom
til politiet og fortalte at han skulle skaffe frem illegale vå-
pen og levere dem inn. Til dette svarte Skjærum at Selvsagt inter-

asserterte dette politiet sterkt, og på spørsmål fra v. om det fra politiets side kunne gis garanti for at hverken de som hadde hatt slike våpen i sin besittelse eller den el. de som leverte dem inn skulle bli utsatt for ubhageligheter eller straff, svarte Skjærum at det ikke var i politiets interesse å straffe, men å forebygge forbrytelser. Likeledes sa han at han på stående fot kunne garantere for at de som hadde hatt eller hadde levert inn illegale våpen ikke skulle bli utsatt for noe, dersom politiet kunne få våpnene på en slik måte som v. hadde antydnet.

V. avtalte så med Skjærum at han skulle skaffe frem noen våpen og levere dem inn til ham på Sam.avd. Etter samtalen med Skjærum satte v. seg i forbindelse med sine oppdragsgivere og fortalte at politiet hadde gitt garanti for at det ikke skulle være noen fare forbundet ved å innlevere illegale våpen. Dette svaret var oppdragsgiverne (v.s tidl. medfanger) meget fornøyd med og det ble avtalt med dem at v. skulle levere inn de våpen han kom over. V. rapporterte også samme mandag til de samme oppdragsgivere at alt var i orden til å kunne sette igang med rømningsplanen og fortalte dem om, når rømningsplanen skulle foregå. Han fortalte også om vanskelighetene som var oppstått ved at 2 av Owrens og Magne Skyruds medfanger hadde forlangt å få bli med på rømningsplanen. Oppdragsgiverne ga uttrykk for at de var fornøyd med måten hvorpå det hele hadde utviklet seg.

Omh. oppdragsgivere hadde i forvegen også sørget for å skaffe v. en dekkleilighet til eget bruk. Denne var i en flott villa på Riis (veinavn og nummer husker v. ikke, man kan påvise stedet). V. hadde på dette tidspunkt, nemlig omh. mandag allerede bodd i denne leiligheten i flere dager. Resten av moh. mandag hadde v. ikke noe ekstra å gjøre før han om kvelden skulle bile opp til Kongsvinger. Han bestemte seg da til å benytte den ledige tiden til å skaffe frem noen våpen, som han kunne levere ~~xxxxxx~~ til Skjærum iflg. avtalen. Han turde imidlertid ikke levere inn den pistolen (en 9 m/m.) som han hadde fått med seg fra fam. Skyrud nettopp kort før det tidspunkt, da den planlagte rømningsplan skulle foregå. V. var i denne forbindelse redd for at han, hvis han leverte Skyruds pistol omh. mandag, ville gjøre det klart for politiet senere at han hadde hatt med Magne Skyruds rømningsplan å gjøre. V. hadde jo forelikket seg til å si fra til politiet, hvem det var våpnene skrev seg fra, og dette mente v. å holde for hvert eneste våpen han leverte inn.

For å kunne levere Skjærum et våpen allerede samme dag, ville v. først ha gjort undan pistolen fra Skyruds, og han reiste derfor opp til dekkleiligheten på Riis, hvor han gjemte Skyruds pistol i en Bufé innh. Sølvtey. V. hentet så en Coltpistol kal.11.25, m/. noen tilh. skudd hos en mann, som han nå ikke finner det nødvendig å oppgi navnet på, da politiet har fått oppgitt navn og alle nødv. opplysninger ang. de våpen v. har levert inn til Samv. avd. papirer. Denne Coltpistolen reiste så v. ned til Samv.avd. med samme mandag og leverte den til Skjærum. Dette var det første våpen v. leverte til Skjærum og det var også, såvidt v. husker, første gang han var på Samv.avd. etter at han var blitt løslatt. V. vil her fremheve at han denne mandag overhodet ikke nevnte noe til Skjærum eller and. ved Samv. avd. eller politiet forøvrig om den forestående rømningsplan, som det var meningen at Magne S. og Hans O. skulle foreta den på-fig. natt.

Kl.16.00 - 16.30 samme mandags em. kom Oddvar Skyrud reisende til Oslo og traff v. og ga beskjed om at de 2 medfanger, som hadde ønsket å rømme sammen med Magne S. og Hans O.

Avhøret avbrutt her p.g.a. framskreden tid.

Avhøret fortsatt den 25/1.50 på s.st.:
fortsatt forlangte å få bli ned på rønnen og hadde hevdet at de under alle omstendigheter ville stikke av samtidig med Skyrud og Owren. Etter forutgående avtale ringte no v. og Oddvar til Skyruds på Kongsvinger og v. ga beskjed om at rønnen måtte utsettes et døgn, nemlig til natt til fk. onsdag. Oddvar S. reiste tilbake til Kongsvinger, og selv oppsøkte v. et par tre av sine oppdragsgivere og forklarte dem saken.

Oppdragsgiverne fortalte til v. at de 2 fangene, som ville rømme sammen med Magne Skyrud og Hans Owren, den ene het som før nevnt Langnes, var farlige torturister, som bl.a. hadde drept en mann, og som etterpå hadde kastet liket av mannen i Glomma for å skjule sporet av forbrytelsen.

Da v. fikk høre hvad slags karer dette var ble han meget forferdet og turde ikke ha noe med dem å gjøre. V. ga derfor oppdragsgiverne beskjed om at han ikke lenger ville være med arbeidet med rønnen fra Kongsvinger hjelpefengsel, hvad enten det gjaldt Magne Skyrud, Hans Owren eller de 2 andre fanger, som her er omhandlet. Oppdragsgiverne fortsatte allikevel å be v. om ikke å gi opp arbeidet, men v. nektet fremdeles. Det ble da meddelt ham at rønnen skulle foregå som bestemt med eller uten v.s hjelp.

Natt til tirsdag ble v. liggende våken og tenkte da frem og tilbake på, hvad han skulle gjøre. V. var redd for at disse desperate mennesker skulle komme ut (v. mener her de 2 fanger som ville rømme sammen med Skyrud og Owren) og kanskje få tak i våpen, slik at det kunne komme til å hende et eller annet alvorlig. V. mente at hovedansvaret i tilfellet ville falle tilbake på ham selv, fordi han hadde vært med på å organisere og sette i verk en slik rømning.

V. følte seg nervøs og vil karakterisere seg selv som feig i dette tilfelle. P.g.a. det store ansvaret som v. følte ved denne anledning ~~for~~ og for å beskytte seg selv, valgte han å henvende seg til politiet og ringte derfor tirsdag fm. til Samb. avd. og traff før omtalte Skjærum i telefonen. V. sa straks at det foresto en rømning fra Kongsvinger hjelpefengsel, men S. stilte seg til å begynne med nokså tvilende. Det ble imidlertid avtalt av v. skulle komme ned på Victoria Terrasse. V. hentet først Skyruds pistol, som han hadde gjort i en bufé i dekkleiligheten på Riis, og tok så drosje til V.T., hvor han oppsøkte Skjærum selv.

V. ga Skjærum alle opplysninger m.h.t. rønnen, men k tet å oppgi navn på andre enn rønnlingene, som han selvfølgelig måtte si hvem var. V. leverte også Skyruds pistol og ga fullstendig opplysninger i forbindelse med den. V. ba samtidig Skjærum om å holde tatt med at v. hadde anmeldt rønningsforholdet, fordi det ellers ville være fare for v.s sikkerhet, idet v. kunne vente reprisalier fra landssvikerens side. Skjærum lovet å holde v.s navn utenfor saken.

Skjærum ba v. om ikke å varsle dem som hadde med rønningsplanen å gjøre om at politiet hadde fått kjennskap til rønningne, men det ville v. ikke love ham.

Etter at v. hadde vært hos Skjærum, turde han ikke oppsøke sine oppdragsgivere ved personlig fremmøte, idet han fryktet for at han ble holdt under oppsikt av politiet. Imidlertid ringte v. til et par av dem og fortalte at politiet hadde opplysninger om rønnen, men at v. ikke kunne si noe om på hvilken måte politiet hadde fått kjennskap til saken. V. sa videre fra at hverken de eller v. selv måtte foreta seg noe m.h.t. rønnen fk. natt. På de andres spørsmål om hvordan politiet kunne ha kjennskap til rønnen, svarte v. at det visste han ikke sik-

kert, men han antok at Erling Nilsson (Hans Owens Kjøreste) hadde vært løsmannet, slik at noe var sivet ut. Det var nemlig en kjennsgjerning at frk. Nilsson hadde lett for å snakke for mye. Under denne tlf. samtale ble det bestemt at både v. selv og de oppdragsgivere han snakket med skulle forholde seg passive og om mulig sende beskjed til Kongsvinger om at rømningen måtte utsettes.

Ved middagstider samme tirsdag satte Skjærum v/. Samb. avd. seg i forbindelse med v. og spurte v. om han var villig til å være med ham (Skjærum) oppover til Kongsvinger om natten, særlig fordi v. var lokalkjent. Han fortalte også at politiet på Kongsvinger var varslet om den forestående rømning, men at han selv ville reise oppover i tilfellet av at det skulle handle noe. V. erklærte at han selv ikke ville gjøre noe mere i saken, men at han godt kunne bli med, hvis han kunne få lov til å ta med seg Alf Skyrud. Grunnen til at v. ville ha med Alf s. var at han dermed ville dekke seg selv, hvis det etterpå skulle komme fram at v. hadde reist sammen med en politimann til Kongsvinger. V. lovet på Skjærum's anmodning ikke å fortelle til Alf S. at Skjærum var politimann. V. fortalte også til Skjærum at det ikke ville bli noen rømning, og da Skjærum spurte v. om han også hadde varslet dem som hadde med rømningen å gjøre at politiet hadde fått kjennskap til saken, svarte v. at det ville han ikke si noe om. V. avtalte endelig med Skjærum at de skulle møtes om kvelden for å kjøre til Kongsvinger.

V. ringte så til Alf Skyrud og spurte ham om han ville være med. Alf svarte ja og møtte opp til avtalt tid og sted. Deretter ringte v. til en av oppdragsgiverne og fortalte at han kom til å reise en tur til Kongsvinger sammen med Alf Skyrud og en annen mann v. kjente. V. sa også at han ikke ville utføre rømningsplanen, men at han ønsket å undersøke om det var noe påferde på Kongsvinger. Dette syntes oppdragsgiveren, som v. snakket med, var helt i orden.

Samme tirsdags kveld kl. 24.00 møtte v. etter avtale Alf Skyrud på hjørnet Tøyengt. - Grønland. V. sa da til Alf S. at de tre mannen, som skulle kjøre dem til Kongsvinger, ikke var særlig orientert m.h.t. rømningsplanen, og at Skyrud ikke skulle snakke for mye og at han ikke måtte nevne noen navn. Skjærum kom så til førnevnte hjørne med bilen og hentet dem og de kjørte avsted til Kongsvinger.

Ankommet til Kongsvinger ved kl. 02.00 tiden natt til onsdag gikk de bortover mot hjelpefengslet og fikk da se at fengslet var omringet av politifolk, som var utstyrt med uniformer og hjelmer. Hvor mange politifolk det var, vet v. ikke, men de var mange. Skjærum, Alf Skyrud og v. reiste derfor videre til familien Skyrud, som jo bodde rett ved, og her fikk de seg mat. Skyruds fortalte at det ikke hadde lyktes å gi fangene be-

skjed om at rømningen skulle utsettes, så det er opplagt at fangene selv ville ha satt rømningen i verk, dersom politiet ikke hadde omringet fengslet.

Skyruds lurte svært på hvordan politiet hadde fått rede på rømningsplanen, men uten noen foranledning fra v. ga de også uttrykk for at de trodde at frk. Nilsson hadde vært løsmannet, noe alle var enige om. Skjærum var med v. og Alf s. inn til Skyruds og spiste sammen med dem, men han forholdt seg svært taus, etter v.s mening.

Skjærum, Alf Skyrud og v. bilte så tilbake til Oslo, hvor Skjærum kjørte både v. og Alf til v.s dekkleilighet på Riis.

Allerede dagen etter (onsdag) ble Hans Owen, Langseth og den 3.fange, som v. ikke husker navnet på, overført til Oslo kretsfengsel, avd. B., Åkebergvn., Mens Magne Skyrud ble sit-

tenne igjen på Kongsvinger og fikk komme ut på utearbeide som før. I tiden etterpå hadde v. flere samtaler med sine før omh. oppdragsgivere (når det gjaldt rømning m.v.) og v. fikk forståelsen av at de ikke hadde greie på, hvorledes politiet var blitt kjent med saken ang. rømningen.

v. går ut fra som helt sikkert at disse oppdragsgiverne og likeledes familien Skyrud fremdeles stolte fullt og helt på ham.

Fra familien Skyrud fikk v. no stadig henvendelser gjennom omh. oppdragsgivere og gjennom Mr Skyrud om at no måtte v. hjelpe til med å få Magne Skyrud bort fra Kongsvinger, før også han ble overført til Oslo. Oppdragsgiverne gikk no sterkt inn på v. for å få ham til å hjelpe Magne Skyrud med å rømme. De bestemte både dag og sted for når Magne skulle rømme fra utekommando, og ville at v. skulle møte opp med bil og kjøre Magne til Oslo. De sa videre at hvis v. nektet å utføre dette oppdraget, ville man oppfatte det som at landssvikfangene ble motarbeidet av v., og at det ville medføre at de ville tro på de rykter som hadde versert om v. i forbindelse med hans opphold på Ilebu. Videre sa de at hvis v. nektet å utføre rønningshjelpen, ville det bli satt en annen mann på jobben i v.s sted og hvis da rømningen mislyktes ville det bli opprattet som at v. hadde forårsaket at rømningen sprakk.

Etter dette kom v. i en meget vanskelig situasjon og for å regde seg ut av denne, bestemte v. seg for å påta seg omh. arbeide med å få Magne S. til Oslo, idet v. da regnet med at han selv (v.) skulle fremstille seg som den skyldige og ansvarlige, hvis politiet kom undervar med, hvordan rømningen var blitt ordnet.

Da v. jo visste at politiet var godt informert m.h.t. omh. rønningsplaner, var han klar over at han nok skulle klare å få Magne S. til Oslo, men han antok også at han selv, (v.) etter at rømningen var utført ville komme under et alvorlig press fra politiets side for å få v. til å rykke ut med sitt kjennskap til forholdet.

En tid etter at v. hadde røpet den første rønningsplan til politiet, ringte han en dag etter egen tilskynnelse til Skjærum v./Samb. avd. og ba om å få snakke med ham under fire øyne. Etter avtale møtte så v. Skjærum på en melkebar i nærheten av Stortingsgt. (i en tverrgate til denne).

V. fortalte til Skjærum at han hadde fått foran omtalte, vanskelige oppdrag, så gikk ut på kort og godt å hente Magne Skyrud på et nærmere avtalt sted på Kongsvinger samme dag til et bestemt klokkeslett og å kjøre ham til Oslo i bil. V. sa at han like godt kunne fortelle Skjærum om, hvordan det hang sammen også i dette tilfelle, da jo politiet på forhånd kjente seg godt til at fangene i Kongsvinger hjelpefengsel syslet med rønningsplaner, og v. gikk da ut fra at politiet ville sette v.s person i forbindelse med nye rømninger, og at de ville øve press mot ham som nevnt ovenfor.

Skjærum svarte straks at han kun hadde ett å gjøre, nemlig å forhindre Magne Skyruks rømning. V. gjorde da Skjærum oppmerksom på at hvis politiet forhindret denne rømning, ville v. selv få hoverskylden for at den strandet. V. minnet videre Skjærum om at han (v.) jo hadde levert inn en rekke illegale våpen, at han no sto iferd med å reise til Solør for å hente den tidl. omtalte Stengun, videre til Vestmarka (ved Kongsvinger) for å hente en russisk Mauser (? F.D.) og fremholdt at hvis denne rømningen ble forhindret, ville v. selv miste enhver tiltro fra sine tidl. fangekameraters side og at det da ikke var flere sjanser til for . å bringe frem illegale våpen og overlate dem til politiet. Disse argumenter fra v.s side var tydeligvis meget tungtveiende for Skjærum og denne sa da at man måtte se å kom

me til en ordning, slik at inneleveringen av våpen gjennom v. kunne fortsette. Tilslutt ble den plan klekket ut at Skjærum, som allerede hadde hevdet at han ville reise oppover til Kongsvinger, skulle ta v. med og hvis da Skyrud kom løpende, så skulle de ta ham med til Oslo,

Skjærum ga da v. garanti for at politiet ikke ville gå til arrestasjon av Skyrud før etter noen dager forat v. derved skulle undgå mistanke fra sine oppdragsgiveres side, ikke minst av den grunn at Skjærum hadde et sterkt ønske om at b. måtte fortsette med sine våpeninnleveringer. Videre garanterte Skjærum v. at Skyrud, hvis han ble arrestert etter rømmingen, ikke skulle få noen ekstra straff p.g.a. denne.

V. ringte så til Elsa Nilson, som på det tidspunkt befant seg i Oslo og som det allerede var avtalt med på forhånd at hun skulle være med på å hente Magne, og ba henne komme til omh. melkebar. Imens gikk Skjærum for å hente sin bil. Frk. Nilson kom ganske snart og sammen med Skjærum bilte de så til Kongsvinger.

V. innskyter at han vil gjøre uttrykkelig oppmerksom på at Skjærum overholdet ikke kjente til de omh. rømningsplaner, hverken den første vedr. Hans Owren og Magne Skyrud eller en andre som altså bare omfattet Magne Skyrud, før planene ble røpet til ham av v., som gjorde dette etter fullkommen egen tilskyndelse.

Ved ankomsten til Kongsvinger forlot Elsa Nilson bilen og Skjærum plasserte den på det sted, hvor Magne etter avtalen skulle inntraffe. V. og Skjærum ble sittende i bilen og vente, mens Elsa N. etter avtalen skulle gjøre seg ærende til familien Skyrud, som så skulle sørge for at Magne fikk det nødvendige vink om at bilen ventet. Etter at de hadde ventet i bilen en stund, kom Magne Skyrud løpende gjennom Skogen og direkte på bilen. Han hoppet inn i den og Skjærum kjørte avgårde mot Oslo. (avhøret avbrutt her p.g.a. fremskreden tid. F.D.).

Avhøret fortsatt den 27/1.50 på st.st.:

I bilen skiftet Magne klær, som v. i forveien delvis hadde fått fra Magnes familie og delvis hadde kjøpt selv. Elsa Nilson var ikke med tilbake til Oslo, idet hun etter avtale ble tilbake i Kongsvinger. Hun kom først etter til Oslo et par dager senere.

Skjærum kjørte no Magne Skyrud og v. til Ullevål Stadion i Oslo, hvorfra Magne og v. bega seg til fots til rummet i Studentforlegningen, som v. tidl. har fortalt om. For å vise at det her ikke dreide seg om provokasjon, vil v. opplyse at han samme kveld ringte til Magnes bror, Alf Skyrud, og fortalte ham at han no kunne komme å besøke Magne og fortalte også, hvor han kunne treffe ham. Alf s. kom også samme kveld og ble sittende hos Mange til langt utover natten.

Likedan varslet v. omh. oppdragsgivere om at oppdraget var utført og at Magne Skyrud befant seg i Studentforlegningen.

Under konferanse med oppdragsgiverne kom det fram at de ville ha flyttet Magne S. til dekkleilighet, enten den på Sagehe keller den i Jacob Aalls gt. Men da v. var redd for at politiet skulle komme til å presse han til å si, hvor Magne var flyttet hen, hvis han ble borte fra Studentforlegningen, og da v. i såfall var redd for å måtte fortelle politiet ting, som kunne føre til oppdagelsen av v.s oppdragsgivere, foreslo v. for oppdragsgiverne at man skulle velge et hotell istedet, og dette godtok oppdragsgiverne. De bestemte seg så for å forsøke å skaffe plass på hotell Standard i Rilestredet. Før v. imidlertid rakk så langt oppsøkte Skjærum ham i Studentforlegningen (Skjærum var sikkert klar over at Magne og v. hadde tatt inn der, men v. mener at han ikke hadde fortalt ham det på forhånd) og foreslo at Magne skulle ta inn på Centrum Hospits, etter at v. hadde fortalt ham at han var iferd med å skulle skaffe Magne plass på hotell Standard. V. fant da ut at

"Centrum" kunne være like bra som "Standard" og ble enig med Magne om at de skulle flytte til "Centrum". Det ble skaffet en privatbil (Det var ikke politiets) og Skjærum, Magne s. og v. sk'erte sammen nedover til byen. V. leide rom for Magne og seg selv på "Centrum" og varslet derpå oppdragsgiverne om flyttingen. Da ba da v. om at han endelig måtte bli boende sammen med Magne S., fordi denne vanskelig kunne opptre på egenhånd under de foreliggende omstendigheter. De gjorde v. oppmerksom på at han ikke skulle tape noe på dette og at familien Skyrud skulle dekke alle utgifter.

No kom Alf Skyrud til v. og tilbød ham penger til dekning av utgifter v. hadde i forbindelse med Magne og seg selv, og v. tok imot Kr.550.-, idet Alf Skyrud sa at v. skulle få flere penger om et par dager. Alf Skyrud sa at v. skulle få flere penger om et par dager. Alf Skyrud ba v. om å sørge for at Magne fikk det han ønsket eller ba om. V. kvitterte ikke for disse pengene og heller ikke for de Kr.700.- som han tidl. hadde mottatt av Hanne Skyrud. Disse Kr. 700.- + Kr.550.- tilsammen Kr.1250.- er alt av penger, som v. idet hele tatt har mottatt av familien Skyrud.

V. bodde no sammen med Magne s. på "Centrum Hospits" inntil Magne forsvant. Bistnevnte forhold skal v. komme tilbake til. Mens han bodde på "Centrum" var v. sammen med oppdragsgiverne 2 ganger i Drammen og 1 gang i Rønsberg i forbindelse med arbeidet med Magne Skyruds fortsatte røming (røming fra Landet). Om dette vil v. innlertid ikke forklare seg nærmere, da han ikke har lyst til å angi noen.

Mens v. enda bodde på "Centrum", begynte Skjærum å mase på v. om at han no måtte få hentet "Stengun'en" på Grue, Kirkenær, og v. lovet å gjøre det. V. snakket så med sine oppdragsgivere, som erklærte seg enige i at våpenet ble fremskaffet. De sa at v. måtte få Magne Skyrud til å skrive en fullmakt, som gikk ut på at omh. stengun kunne utleveres til v. V. gikk Magne S. til å skrive en slik fullmakt (dette foregikk en fredag, antakelig den 6/9.47). V. fant ut at politiet burde få se denne fullmakten og oppsøkte derfor Skjærum i Victoria Terrasse 5/7 og viste ham den. Han sa at den var meget viktig og sørget for at den ble fotografert, hvorefter han ga den tilbake til v. V. sa at han hadde bestemt seg for å reise oppover for å hente våpen lørdag (dagen etter) og gjorde oppmerksom på at han ikke kunne være tilbake i Oslo før søndag kveld. V. sa videre at han gikk ut fra at politiet ville dekke hans utgifter til reisen i forbindelse med våpenhenting den her er talt om, og det garanterte Skjærum.

V. reiste omh. lørdags em. først til Vestmarka for å ordne med noen våpen der, søndag morgen reiste han videre til Kongsvinger med toget. Fra Kongsvinger måtte han ta Drosjevil videre til Grue, Kirkenær, og oppsøkte der familien Wils Nilserud. Fru Nilserud leverte stengannen m/ tilh. 350 skudd mot Magne Skyruds fullmakt og opplyste at de 2 håndgranater, som også hadde vært oppbevart der, var tilintetgjort. V.vendte tilbake til Oslo med hurtigtoget kl.20.00 søndagkvelden. Han drog da rett til "Centrum Hospits". Da han kom dit, sto varelse døren oppe, men Magne Skyrud var borte. V. trodde først at Magne bare hadde tatt seg en tur ut, og ringte derfor til Magne's bror, Alf, og spurte ham om han visste hvor Magne var. Alf hevdet at han ikke visste hvor Magne var. Straks etter tingte en av v.s oppdragsgivere til v. Han sa at han satt på "Kaba" restaurant og at han gjerne ville snakke med v. og ba ham om å komme dit straks.

Da denne telefonen kom, hadde v. alt tatt av seg, slik at han bare gikk i skjorte og benklær. Av den grunn hadde han tatt sin lommebok, som inneholdt kr.500.- samt et armbåndsur, som han hadde lånt av Magne S., av seg og gjent den i en "klaff" idden øverste kommodeskuffen på rommet. V. gjør her oppmerksom på at det da befant seg en god del klærplagg, som delvis tilhørte Magne S.

delvis v. selv, på vareiset. Da v. hadde mottatt denne tlf. henvendelse, slapp han på seg jakke og kappe, og skulle til å forlate rommet. Men han da på at det var best å plassere kufferten innh. stenrummen i resepsjonen, mens han var ute, og gjorde det, men lot vareisedøren stå åpen, slik at Magne S. skulle kunne komme inn, når han kom tilbake.

V. måtte så opp på "Kaba", hvor det satt 2-3 mann og ventet på ham. V. har hele tiden holdt fast ved å holde navnene på sine oppdragsgivere utenfor denne forklaring, men hvis det skulle bli reist krav om det i retten, er v. villig til der å fortelle hvem den mannen var, som ringte til ham fra "Kaba" ved denne anledning. Her på "Kaba" ble v. sittende var. 1 times tid og det ble da snakket mest ang. våpenhenting på Grue, Kirkenær. Etter en times tid gikk v. tilbake til "Centrum" og oppdaget da at det hadde vært uvedkommende på rommet. Klar og andre eiendeler lå hultet til bultet og endel klar var også forsvunnet, likeledes var v.s. forrentalte lønnebok innrh. 500.- kr. samt Magne S.s arabåndsur, forsvunnet.

V. ringte straks til sakfører Thorvaldsen, som var fullmektig hos v.s. dav. forsvarer, o.r.sakf. Knut Möller, og fortalte om det som hadde foregått på rommet. Thorvaldsen lovet da at han skulle komme til "Centrum" neste morgen (mandag) for å snakke med v. og se an saken.

Etter dette var det samme kveld (søndag) en ny tlf. oppringning til v., denne gang fra restaurant "Cecil". Mannen som ringte, var en fhv. landssvikfange, som visste om røbbing, men som ikke var direkte innblandet. Vitnet lovet å komme, låste døren og gikk. Da v. kom ut på gaten, sto et par av de tidl. omh. oppdragsgivere og ventet på ham. De spurte ham straks om, hvor han hadde gjort av våpnene, som han hadde hentet på Grue, Kirkenær, og sa at de gjerne ville ha dem med en gang. V. svarte at de ikke kunne få våpnene, da han hadde til hensikt å utføre oppdraget med innleveringen av dem fullt ut. De ble sinte og v. gikk i fra dem. No gikk det opp for v. at hensikten med å narre v. til "Kaba" tidligere på kvelden hadde vært å få tak i våpnene fra Grue, Kirkenær, mens v. var borte fra rommet, likeledes å få tak i eiendelene til Magne Skyrud, som ant. hadde fått ligge i fred på rommet inntil v. ankom med våpnene forat v. ikke skulle ane uråd. V. skyter her inn at de 2 oppdragsgiverne, som ventet på ham på gaten utenfor "Centrum", fortalte at Magne Skyrud var flyttet, etter at v. selv hadde fortalt at Magne var borte. Da sa intet om av hvem og hvortil Magne var flyttet.

V. oppsøkte mannen på "Cecil", som var en tidl. medfange fra Ilebu (han hadde ingen forbindelse med oppdragsgiverne, som det tidl. han vært snakk om i v.s. forklaring). V. si med sikkerhet at denne menns oppringning til v. ikke hadde noe med de 2 oppdragsgivere, som sto og ventet på v. utenfor "Centrum", å gjøre. Det mannen på "Cecil" ville ligge utenfor denne saks ramme, og v. tar det derfor ikke med her, men nevnte hans oppringning for å belyse, hvor en han kom til å treffe de 2 oppdragsgiverne på gaten utenfor,

Fra "Cecil" gikk v. hjem på "Centrum Hospits" og la seg. Neste morgen (mandag kl. 09.00 kom sakf. Thorvaldsen og de ble da enige om at de ikke skulle melde av om tyveriene fra rommet til politiet, idet det da kunne være fare for v.s. sikkerhet.

V. forlanger her uttrykkelig å få med opplysningen om at han i forbindelse med sin landssviksak feilaktig ble påført og dømt for underslag av Magne Skyruds arabåndsur, som i virkeligheten ble stjålet fra "Centrum Hospits", slik som v. har forklart seg foran.

Mens v. satt på hotellrommet og snakket med sakf. Thorvaldsen, som for forklart, kom Skjarum dit; v. leverte han da for

omh. Stengun m/ ammunisjon. Skjærum kom da etter egen tilskynnelse. V. fortalte at Magne var blitt borte, men Skjærum svarte bare noe om at de nok skulle finne ham igjen. Noe nærmere rede på saken fikk v. ikke. Ved samme anledning brukte Thorvaldsen munn på Skjærum, idet han hevdet at Skjærum hadde ført v. bort i en uheldig og vanskelig stilling.

V. vil no påpeke at Magne Skyrud, mens han bodde på "Centrum Hospits", hadde det fullstendig fritt. Han kunne og gå når han ville og han var bl.a. med v. ute flere ganger, f.eks. en kveld på Frognerseteren hovedrestaurant og en annen kveld på Grand Kafe uten at noen visste om det.

En annen ting, som v. hevder at det er av betydning å få med, er at Magne Skyruds rømning fra landet var planlagt til å skulle skje samme mandag aften som den mandag det her er snakk om i forbindelse med Thorvaldsens besøk hos v. på "Centrum".

Iflg. "Morgenpostens" referat fra en pressekonferanse, som var sammenkalt i forbindelse med "Søndalenaaffæren", uttalte justisministeren at politiet hadde arrangert 2 rømninger fra Ilebø og 1 rømning fra et mindre fengsel. Da v. har antatt at justisministeren m.h.t. rømningen fra et mindre fengsel siktet til Skyruds rømning fra Kongsvinger hjelpefengsel, vil v. hevde at hvis hans antagelse med hensyn til justisministeren er riktig, så må justisministeren være feil underrettet, og da en masse mennesker vet at v. har hatt med Skyruds rømning å gjøre, vil justisministerens uttalelse her føre til at folk tror at v. har optrått som provokatør for politiet i Skyrudaffæren. At så ikke er tilfelle, mener v. med all ønskelig tydelighet å ha fastslått i sin foranstående forklaring, som han også kan understøtte ved å henvise til brever, som er sendt til v. av h.h.v. fru Hanna Skyrud og frk. Elsa Nilson i forbindelse med planleggingen av rømningen. Disse brever ligger, såvidt v. vet, ved hans landssviksak som dokumenter, idet de ble beslaglagt i oktober mnd. 1947 av politikonstablene Berntsen og Korsmo ved Romerike politikammer.

V. forlanger å bli renvasket for beskyldningene mot ham for provokatørvirksomhet i forbindelse med Magne Skyruds rømning.

(Avhøret avbrutt her den 27/1-50 kl. 16.00, da vitnet skal ta imot besøk av sin far. F.D.)

Avhøret fortsatt mandag den 30/1-50 på s.st.

V. kommer no på at den ene av de 2 fanger, som forlangte å få rømme sammen med Hans Owren og Magne Skyrud, og som v. ikke husket navnet på, heter Arne Glosli, den annen fange het, som v. tidl. har forklart Langnes. V. ønsker å gjøre Påtalemyndigheten oppmerksom på at denne Glosli et par mndr. etter Skyruds rømning fra Kongsvinger hjelpefengsel meldte av til Romerike politi, som hadde v.s landssviksak til etterforskning, at han hadde opplysninger å gå om v. Glosli ble avhørt og ført som aktorats vitne i saken mot v. i Nes herredsrett. I retten ga Glosli usann og feilaktig forklaring som delvis førte til at v. fikk en strengere dom. Glosli's forklaring omhandlet ikke Skyruds rømning, men forhold som skulle ha forekommet under krigen.

V. vil gjerne ha med flg. opplysninger, som han hevder henger sammen med Skyrudaffæren.-

Som følge av v.s befatning med Skyruds rømning ble han utsatt for sjikanering fra landssvikernes side og ved en anledning ble han sogar overfalt av landssvikere på Oslo Østbanestasjon, da han sto iferd med å reise hjem til Sørumsand. Overfallsmennene ga uttrykk for at de vilde hevne Magne Skyrud, som var blitt arrestert igjen av politiet, noe som de mente v. var skyld i, heldigvis kom det politifolk tilstede, som bevirket at overfallsmennene løp sin

veg, før de fikk gjort v. noen særlig skade.

Før v. forlater Skyrudaffæren, ønsker han å fremlegge opplysninger, som vil gi et bilde av hvilke pengebeløp han har tatt imot i forbindelse med rømningshjelpen og hvilke pengeutlegg han selv har hatt i forbindelse med samme.

Som tidl. forklart har v. mottatt ved en anledning kr. 700.- av fru Hanna Skyrud (Magnes mor) og ved en annen anledning kr. 550.- av Alf Skyrud (Magnes bror), tilsammen kr. 1250.- som skulle være til delvis dekning av v.s utgifter i forbindelse med Magne Skyruds rømning. V. har aldri mottatt så mye som kr. 1650.- av familien Skyrud, hvis noen påstår at v. har franarret familien Skyrud kr. 1650.- så er det blank løgn.

V.s utgifter i forbindelse med Skyruds rømning var ialt kr. 2274,80. Det gjenstår således kr. 1024,80 som familien Skyrud lovet å dekke, hvilket de ikke har gjort.

De viktigste pengeutlegg v. hadde i forbindelse med Skyruds rømning var flgt:

Reiser og opphold for v.s spioner -----	kr. 450.-
Hotell-oppholdet for Magne Skyrud på	
"Centrum Hospits" -----	" 400.-
Tur til Frognerseteren Hvd. rest. med	
Magne Skyrud etter rømningen -----	" 100.-
Brennevin til Magne Skyrud i de 10 dager han	
bodde på "Centrum Hospits" (han måtte ha brenne	
vin p.gr.a. sin nervøsitet) -----	" 220.-
Pilsnerøl til Magne Skyrud -----	kr. 55.-
Sigaretter til " " (samt pipe og tobakk) -----	" 60.-
Aviser av alle slag til Magne Skyrud -----	" 35.-
Besøk på Grand Kafe sammen med Magne Skyrud	" 60.-
Innkjøp av snitter, øll, melk o.l. under M.	
Skyruds opphold i Studenterforlegningen	"
etter rømningen -----	" 25.-
V.s første reise til Kongsvinger -----	" 45.-
V.s annen reise til " -----	" 10.-
V.s tredje reise til " -----	" 25.-
Reise til Drammen, 2 turer, i forbindelse med	
forberedelsene til Magnes flukt fra landet ---	" 45.-
Reise Tønsberg i forbindelse med forberedelser	
som under reiser til Drammen -----	" 65.-
Utgifter til drosjer, telefon og telegrammer --	150.- ca.
Utgifter i forbindelse besøk, som v. måtte foreta	
enten for eller sammen med Magne Skyrud på	
"Kaba", Cecil, Solkafeen" m.fl. -----	kr. 150.-
Innkjøp av kappe, en del undertøy, strømper,	
1 mansjett skjorte, samt noen bøker m.m. ca.	" 280.-

V. opplyser at Magne Skyrud som vitne i v.s landssvik-sak ble spurt av dommeren om denne utgiftsutgave fra v. var riktig. Skyrud bekreftet da at alt det han kjente til var riktig, men at han ikke visste hvad hotellregningen beløp seg til eller hvad v. hadde benyttet til sine spioner.

På forespørsel fra etterforskeren om v. fikk noen godtgjørelse av Sambandsavdelingen for sine utlegg til reiser i forbindelse med Skyrudaffæren svarer v. at i forbindelse med Skyrudsaken har han ikke mottatt noe i det hele tatt fra politiet.

I forbindelse med v.s innsamling av illegale våpen garanterte Skjærum ved Sambandsavd. at v. skulle få dekket alle sine utgifter i forbindelse med dette arbeide, selv i de tilfeller, da det var nødvendig å gå til kjøp av de våpen v. vilde ha tak i for innlevering. V.s samlede utgifter i forbindelse med innsamlingen av våpen beløp seg til kr. 132,80. Av dette beløp fikk v. en gang av Skjærum godtgjort kr. 50.- som dekning for v.s utgifter til tog og bil i forbindelse med henting av Stengunnen på Grue, Kirkenær. Politiet skylder altså v. kr. 132,80 som v. imidlertid senere ikke har gjort noe krav på.

I den før omtalte forliksskluge, som anton Skyrud (Magne Skyruds far) ved sin prosessfullmektig, Ragnvald Huse, har inngitt, står det på side 2, i avsnitt i forlikssklagen bl.a.

"Imidlertid har ikke klageren, som har måttet dekke beløpet, fått noe tilbake og det er uvisst hvordan pengene er blitt fordelt mellom Hans Westby og landssvikpolitiet" .

Foranlediget av det siterte og på etterforskerens spørsmål om i hvilken utstrekning Smab. avd. og spesielt Skjærum hadde befatning med de penger, som v. hadde mottatt av familien Skyrud, forklarer v. at

hverken Skjærum, Sambandsavdelingen eller politiet forøvrig har overhodet hatt noen befatning med de penger, som det her er tale om. Hverken Skjærum eller politiet ellers hadde noensomhelst kjennskap til det økonomiske forhold i forbindelse med planleggingen av Magne Skyruds rømning. Først etter at rømningen hadde foregått spurte Skjærum (som jo selv kjørte Magne Skyrud og v. fra Kongsvinger til Oslo) v. om hvem det var som hadde finansiert rømningen. V. tror ikke at Skjærum fikk noen korrekte opplysninger om dette, men det er mulig at v. da overfor ham antydte at familien Skyrud dekket utgiftene. V. fortalte ham også at den bil som egentlig skulle vært benyttet ved rømningen, nemlig Braathens, skulle ha kostet kr. 100.- for hver tur. Da gjorde Skjærum v. oppmerksom på at han (Skjærum) jo hadde kjørt 2 turer til Kongsvinger for v. og sa at da kunne vel han få samme betaling. Dette svarte v. ja til og ga Skjærum kr. 200.- Skjærum ga ikke kvittering for beløpet. Et par dager etter kom Skjærum til v. og sa at det var feil av ham å motta de kr. 200.- da noe slikt var ulovlig, og han ga derfor v. de kr. 200.- tilbake.

I forbindelse med rønningsplanene fr Hans Owren var hans forlovede, Elsa Nilson, ofte i Oslo, og da opptil flere dager ad gangen. Hermes opphold i Oslo, delvis hennes reiseutgifter dit, samt restaurantregningene, betalte v. med ialt kr. 650.- (ca.) Elsa Nilson betalte ved en anledning en restaurantregning med kr. 100.- og v. fikk ved en annen anledning kr. 300.- av henne til delvis dekning av sine utlegg. Tilsammen har altså Elsa Nilson betalt v. kr. 400.- V. har med andre ord lidt et tap på kr. 250.- i forbindelse med Elsa Nilson.

På etterforskerens spørsmål om, hvorvidt v. fremdeles ønsker å holde for seg selv navnene på sine tidl. i forklaringen omh. oppdragsgivere, eller om han som støtte for sin forklaring er villig til å oppgi deres navn, svarer v. at han fremdeles holder fast ved at han ikke vil oppgi navn på personer, som derved utsettes for straff, og hevder at han i sin forklaring har oppgitt navn i den utstrekning han er villig til å gjøre det.

Etter egen tilskynnelse ber v. om å få med flg. V. har før fremkommet med positive opplysninger til politiet, vel å merke etter helt eget initiativ, som f.eks. i forbindelse med sprengningen hos h.r.adv. daværende riksadvokat Sven Arntzen, i forbindelse med attentatplanene mot adv. Sundfør og rettsbetj.

Wollan, brannen i brakke 17 på Ilebu, m.m.m. Denne opplysningsvirksomhet har kun ført til ubehageligheter for v., idet han som følge av sin opplysningsvirksomhet har vært utsatt for vitneavlastning fra landssvikernes side, og som ført til at v. fikk delvis mere straff enn han skulle hatt. Politiet gjorde heller intet for å beskytte v. mot dette.

V. tør derfor ikke gi opplysninger i forbindelse med Skyrudsaken, som kan utsette noen annen person for straff, idet det bare fører til at v. selv blir utsatt for nye ubehageligheter.

Dessuten hevder v. at de brev, som familien Skyrud og Elsa Nilson, i forbindelse med planleggingen av rømningen fra Kongsvinger hjelpefengsel og selve rømningen, sendte til v. og som Romerike politi beslagla hos v. er mere enn bevis nok, når det gjelder å fastslå at politiet ikke har stått for arrangementet av rømningen fra Kongsvinger hjelpefengsel.

På etterforskerens spørsmål til v. om hva han mener med uttrykket vitneavlastning (øverste avsnitt på denne side. F.D.) svarer v. at uttrykket vitneavlastning dekker flg. begrep.-

Hvis en landssvikfange av sine medfanger blir betraktet som opplysningskilde for politiet og medfangene ønsker å hevne seg på ham av den grunn, blir de enige om å beskyldte ham for ting han overhodet ikke har gjort. De arbeider så for at flere av medfangene skal avgi likelydende vitneforklaringer mot ham i retten, slik at han blir domfældt som m.h.t. beskyldningene. Dette er i hvert fall hvad landssvikere mener med vitneavlastning.

Noe som likner "vitneavlastning" m.h.t. fremgangsmåte var det også landssvikere gjorde bruk av i forbindelse med riksadvokat Sven Arntzen og beskyldningene mot ham for angiveri under krigen.

Avhøret fortsatt den 31/1-50. på s.st.

V. blir foreholdt avisen "8 Mai"s artikkel i sitt nr. for 19/12-49, "Landssvikpolitiet provokatrør arbeidet også på Ilebu" (jfr. dok. 5 s. 71. F.D.), særlig for å få belyst beskyldningene om at v. i lengere tid skulle ha bragt tobakk og brennevin inn i leiren (Ilebu) og hvor denne tobakk og dette brennevin skrev seg fra. Etterforskeren spør v. om det er sant at Martha Steinsvik har sendt tobakk og brennevin, eller om v. har sagt dette til sine medfanger. Likeledes om det er riktig at han ba fangene om å sende rapporter til fru Steinsvik.

V. svarer med å forklare flg.-

V. hadde ligget i flere mndr. på kirurgisk avd. Ilebu, og ble den 3/3-46 flyttet til værelse 2 i brakke 20, som er omhandlet i nevnte avisartikkel i "8 mai". Her bodde v. til 1/6-46, da han ble flyttet til brakke 12.

Når det gjelder spørsmålet om, hvorvidt v. har mottatt fra fru Steinsvik tobakk og brennevin for innsmugling til fangene på Ilebu hevder v. meget bestemt at han aldri har mottatt noe fra Martha Steinsvik, hverken tobakk, brennevin, penger eller annet. I det hele tatt har v. aldri hatt noe med fru Steinsvik å gjøre og kjenner henne overhodet ikke. V. har bare lest hennes bøker.-

I tillegg til dette ønsker v. å opplyse.-

En del av de fanger som bodde i brakke 20 hadde forbindelse med en eller flere av leirens voktere, som smuglet inn tobakk, brennevin og matvarer mot betaling.

Enda mens v. satt i fengsel på Ilebu (Fallskjærmen) og var ganggutt der, kom en av vokterne, Asbjørn Andersen (fra Sarpsborg) og spurte v. om han kunne få låne kr. 300.- da han var i pengevan-skeligheter. V. lånte ham dette beløp. Da v. no hadde bodd på omh. brakke 20 i noen dager, møtte an Asbjørn Andersen igjen. Det ble da snakk mellom dem om de kr. 300.- som v. hadde lånt ham. Andersen fortalte at det var vanskelig for ham å få betalt tilbake pengene,

men spurte v. om han var villig til å gå med på istedet for penger å ta imot tobakk, brennevin og matvarer etter hvert som avbetaling for gjelden. Andersen tilbød sig å levere varer for kr. 150.-, mens han ønsket å beholde de andre kr. 150.- som fortjeneste. V., som regnet slik at det var bedre å få noe tilbake enn intet, gikk med på Andersens forslag. Det viste seg no at Andersen allerede drev innsmugling av varer til flere av fangene på brakke 20, og etterhvert ble Andersen den mann, som var hovedsmugler for belegget på brakke 20. Etterhvert ble det til at de andre fangene snakket tilv., når de vilde ha Andersen til å smugle for dem. Når Andersen derfor, som regel hver dag, kom inn på var 2 i brakke 20 og hadde smuglervarene til de forskjellige med seg, leverte han selv varene rundt og v. passet da på å si ifra til ham at den og de ville ha smuglet noe. Andersen var alltid villig, idet han hadde interesse av å tjene penger.

På forespørsel svarer v. at han ikke har mulighet for å kunne antyde mengden av tobakk og brennevin, som ble smuglet inn i leiren i den tid v. bodde på brakke 20, men v. mener at det var anseelige mengder. Hver fange gjorde opp for seg, når Andersen kom med varer til dem.

På forespørsel svarer v. at en av de andre fanger, som andersen smuglet særlig meget for, var generalkonsul Harsem. Ellers kjenner v. til at et par av de andre fanger på brakken hadde en smuglerforbindelse gjennom leirens skredderveksted. Sistnevnte kanal benyttet forresten også Harsem.

Dette er overhodet hvad v. kjenner til m.h.t. smugling, mens han bodde på brakke 20. Han vil slå fast at han aldri har bedt noen medfanger om å sende rapporter til fru Steinsvik, og han har aldri sagt til noen medfange at tobakk og brennevin, som ble smuglet inn, kom fra henne.

V. antar at alle de feilaktige opplysninger, som fremkommer i omh. artikkel i "8.mai" (han hevder nemlig at de er feilaktige) er fremsatt fra landssvikernes side som et anslag mot v. for å hevne at v. har avvist alle landssvikernes påtrykk på v. for å få ham til å gi en falsk forklaring i forbindelse med angrepene på rettsoppgjøret, som v. hevder skjer helt planmessig. Dette vil v. senere komme tilbake til.

Forannevnte Asbjørn Andersen ble avskjediget fra Ilebu i september mnd. 1946 p.g.a. smuglingen han hadde drevet med. V. henviser til Andersens og sin egen forklaring for Meltzer Jacobsen og Ingvaldstad v/ Samb. avd., når det gjelder smuglersaken på brakke 20, samt henviser også til forklaringen som hans medfange, Lexow, avga i samme anledning.

V. vil gjøre oppmerksom på at han på denne tid (fra mars mnd. til ut i august mnd. s.å.) ikke hadde hatt noe med landssvikpolitiet eller politiets Samb. avd. å gjøre og heller ikke før dette tidsrom hadde noe med Samb. avd. å gjøre. V. har aldri mottatt penger, brennevin, tobakk, e.l. fra noen politimann i Norge overhodet og har aldri fått noe oppdrag, f.eks fra Samb.avd., som har gått ut på å drive fingert smuglervirksomhet for å komme slik smuglervirksomhet inn på livet.

I omh. avisartikkel i "8.Mai." leser v. at han skal ha vært formann for Ludoklubben på brakke 20. Det er riktig at v. var formann (eller president som det egentlig het i leiren) for Ludoklubben i brakke 20, men v. har ikke, slik som det står i artikkelen, levert Ludoklubbens lover til politiet. V. vil gjøre oppmerksom på at fangenes organiserte Ludoklubber av Fængselsstyre gjennom inspektør Hallgren ble forbudt i Juli mnd. 1946. Første gang v. var i forbindelse politiet, nemlig va. medio august 1946, hadde Ludoorganisasjonen forlengst opphørt å eksistere.

(Avhøret avbrutt her p.g.a. fremskreden tid. F.D.)

Avhøret fortsatt den 1/2.50 på st.st.:

V. ber om å få komme med flg. tilleggsopplysning vedr. smugling på brakke 20, Ileu, idet han hevder at denne opplysning har betydning for noe han kommer inn på senere:

Major Kjelstrup, som bodde på brakke 20, henvendte seg en gang til v. og ba ham om å få fengselsbetj. Asbjørn Andersen til å smugle ut en del dokumenter (i en stor, gul konvolutt) til den finske legasjon. V. snakket med Andersen, som påtok seg hvervet. Kjelstrup leverte dokumentene til Andersen, og såvidt v. vet, sendte Andersen dem til nevnte legasjon.

Illegale organisasjoners virksomhet på Ilebu.

V. hevder at det er nødvendig at han kommer inn på den illegale virksomhet på Ilebu, for derved å kunne belyse landssvikpolitiets opptreden i forbindelse med denne virksomhet.

Sommeren 1945 ble det av fanger på Ilebu dannet et såkalt "hemmelig råd" bestående av 8 mann under ledelse av en president. Presidenten var landssvikeren Henry Johansen. Rådets oppgave var i første rekke å danne en del småorganisasjoner innen leiren. Organisasjonene skulle først og fremst ha til oppgave å sette igang smugling av matvarer, idet det var svært dårlig med mat på Ilebu de første mndr. etter frigjøringen. Det ble dannet flere slike småorganisasjoner, men de fleste mener v. en kan forbi- gå i stillhet, da de ikke fikk noen betydning stort sett.

Den viktigste av disse organisasjoner var den såkalte "Økonomiske ring", som i grunn ble en organisasjon av større format. Denne organisasjon hadde en del landssvikere hatt planer om å danne allerede i 1944, da de så at det gikk dårlig med krigen. Den ble da i virkeligheten dannet på Ilebu sommeren 1945. "Den økonomiske ring" hadde medlemmer både innen fangebelegget på Ilebu og blandt landssvikere og sympatisører utenfor. Organisasjonen var delt i 2 grupper, "fangegruppen" og "den fri gruppe". Denne organisasjonens første oppgave var å skaffe økonomiske midler, som skulle stilles til fornevnte "hemmelige rådss disposisjon. Midlene ble skaffet ved at medlemmer av "Den økonomiske ring" (som bestod av for det meste velsituerte landssvikere) gjorde henvendelse til velsituerte landssvikere ute og sympatisører, likeledes til firmaer, som hadde drevet økonomisk landssvik uten at politiet kjente til det. Disse ga da betydelig beløp, delvis frivillig, delvis under press. Når politiet gjennom avisene har nevnet at "Den økonomiske ring" hadde til sin disposisjon kr. 67 000 000.- (dette sto i avisen "Vårt Land" i 1946 eller 1947) kan v. med sikkerhet si at dette beløp er en god del i overkant. Etter v.s kjennskap til "Den økonomiske ring" så sirkulerte det i denne ialt kr. 53 000 000.- i penger og verdipapirer. De største summer forekom for pengesamlingen høsten 1945.

Om. midler skulle no benyttes bl.a. til (etter for- annevnte "hemmelige rådss bestemmelser) innsugling av matvarer, tobakk, brennevin og alt som fangene kunne ha bruk for ellers, videre til bestikkelser av fangevoktere, slik at voktere f.eks. lee- verte brev, som de illegalt hadde mottatt av fanger for utsmugling, til stråmenn for "det hemmelige råd", som således fikk brevene til kontroll, slik at rådet til enhver tid hadde full oversikt over det "som gikk ut og inn" på Ilebu. Likedan skulle pengene brukes til juridisk bistand for landssvikere, som satt vanskelig i det økonomisk, videre til hjelp for landssvikerens pårørende ute, som hadde det dårlig. Hensikten var også å benytte penger av disse midler til bestikkelse av politifolk ved landssvikpolitiet, slik at "det hemmelige råd" kunne bli varslet om fanger i leiren, som drev som tystere for landssvikpolitiet, likeledes å bestikke po- litifolk til å gjerne tiltaltepunkter fra saker, som de holdt på

med. Videre var det hensikten med slike penger å bestikke "jössinger", slik at de vitnet til fordel for landssvikere, som var godt ansett innen egen krets, likeledes å få "jössinger" til å vitne mot landssvikere, som blandt sine egne var dårlig ansett, f.eks. slike som ble mistenkt for å være tystere for politiet. Endelig var det anledning for landssvikere som ble løslatt til å søke "det hemmelige råd" om økonomisk hjelp til starting av forretning e.l., slik at de kunne komme igang igjen.

V. gjør oppmerksom på at fangene i sin almindelighet ikke kjente til "det hemmelige råd's" eksistens og virksomhet, og fangenes søknader om hjelp kunne f.eks. kun komme frem til rådet gjennom stråmenn, som ordnet det slik at en som trengte hjelp fikk vite at han kunne få hjelp ved at stråmannen henvendte seg til vedk.

V.s forhold til de illegale organisasjoner på Ilebu, samt til politiets Sambandsavdeling, sett i forbindelse med organisasjonene.

(Ilebu eo.)

V. kjente omh. Henry Johansen fra en del samtaler i tiden før v. kom til Ilebu. Mens v. var ganggutt i fengslet på Ilebu, kom Henry Johansen til v. ganske ofte for å få formidlet beskjeder til fanger som satt der. V. hjalp også Henry Johansen med andre ting ute i leiren og v. har inntrykket av at H.J. kom til å sette nokså stor pris på ham. V. og H.J. kom da meg av og til sammen. Senere ble H.J. syk og innlagt på leirens sykehus, og han sendte da bud etter v., som også oppsøkte ham på sykehuset. Det kom fram at H.J. hadde så meget å snakke med v. om at v. ble nødt til å besøke ham flere dager i trekk.

Henry Johansen fortalte da v. om de forskjellige illegale organisasjoner, som var dannet på Ilebu, om det "hemmelige råd", som han selv var president for. Videre fortalte H.J. at han var så syk at han ikke ønsket å fortsette som president, d.v.s. at han ikke klarte det, og at det sto i hans makt å utnevne den nye president for rådet. H.J. ønsket at v. skulle overta presidentstillingen i rådet, samt det kartotek som H.J. hadde i et hemmelig skjulested på brakke 17. Ilebu. Etter en del overveielse påtok v. seg dette. Han fikk med seg fullmaktsskrivelse, som han skulle levere rådsmedlemmene. Imidlertid ble v. syk selv og ble lagt inn på sykehuset i leiren og kom som før forklart ut derfra igjen den 3/3-46. Først den 6/3-46 henvendte derfor v. seg til rådsmedlemmene og overtok stillingen som president for "det hemmelige råd", samt ansvaret for Henry Johansens kartotek.

V. innskyter her at han har lest alt hvad dette kartotek inneholdt av opplysninger om alle mulige forhold, og dette er det som gjør at v. er istand til å forklare seg så inngående om den illegale virksomhet på Ilebu, slik som han har gjort det i det foranstående.

Som tidl. forklart så hadde "det hemmelige råd" sensureringen av all inn- og utgående fangepost (illegale sådan), og gjennom denne sensur kom det fram mange forskjellige forhold. Bl. a. kom det en dag et brev, adressert til en bestemt person ute. Da brevet ble brukket, viste det seg at det inne i brevet lå nok en forseglet konvolutt, som var omgitt av et beskrevet ark, hvorpå det stod en anmodning til første mottager om å bringe det forseglede brev uten påskrift på konvolutten til en nærmere navngitt person. Det innerste brev ble også brukket og viste seg å inneholde en lang skrivelse vedr. forholdet mellom førnevnte Henry Johansen og hans bobestyrer, adv. Sundfør. Av skrivelsen fremgikk det at H.J. ønsket Sundfør gjernet, for derved ville H.J. tjene minst kr. 3 000 000.- som han i tilfelle vilde stille til disposisjon for fangene på Ilebu. Videre stod det anmodning til den som dette skrevet var bestemt for om å sette seg i forbindelse med

noen yngre personer, som skulle gis til oppgave å rydde adv. Sundfør av vegen. For dette arbeide skulle disse ungdommer få ca. kr. 25 000. Skrivet slutter med å henvise til tidl. skriv. som var sendt i anledning samme sak. Det var ikke H.J. som hadde skrevet dette skrivet, og han hadde heller ikke noe med det å gjøre.

Henry Johansen hadde flere ganger på Ilebu uttalt seg for å få adv. Sundfør fjernet som sin bobestyrer. Grunnen til dette var at H.J. var en personlig uvenn av Sundfør fra før krigen. Sundfør kjente spesielt godt til H.J.s økonomiske forhold og H.J. mente at han ved at Sundfør ble beholdt som bobestyrer vilde komme til å tape ca. kr. 3 000 000.- Hvis noen klarte å fjerne Sundfør for H.J. vilde han la de kr. 3 000 000.- gå til fangene på Ilebu. V. vil her spesielt understreke at H.J. ikke mente at Sundfør skulle fjernes fra bobestyrerstillingen ved vold (likvidasjon f.eks.), men at man måtte se å få Sundfør erklært inhabil eller uverdig til stillingen p.gr.a. politiske forhold. H.J. prøvde å skaffe seg vitner blandt medfanger i denne hensikt.

De andre eller fleste fangene på Ilebu kjente til H.J.s problem i forbindelse med adv. Sundfør. En 3-4 desperate medfanger klekket på egen tilskyndelse ut den plan som at de skulle fjerne H.J.s bobestyrer ved attentat. V. og de andre i "det hemmelige råd" fant ut at foran omh. brev. (jfr. dok.s side 44 3 avsnitt F.D.) var skrevet av disse nevnte, desperate medfanger.

En tid etter at dette omh. skriv. var kommet, kom det nok et brev på samme måte som forklart om det første foran (jfr. side 44 F.D.) Dette skrivet handlet også om adv. Sundfør, og gikk ut på at adressaten måtte finne ut, hvad det var Sundfør pleide å spise og drikke, hvor han inntok sine måltider etc., alt i den hensikt å få bragt på det rene, hvordan man skulle få tatt Sundfør av dage med gift.

Det kom også skriv. ang. en brakkebrann på Etterstad, hvor bl.a. Cecil Aagaards navn var nevnt. V. husker ellers ikke detaljer i nevnte skriv.

Det kom også et skriv. som vedrørte rettsbetjenten på Ilebu, Ørnulf Wollan. Dette skrivet gikk ut på at adressaten måtte få bragt på det rene, hvor W. ferdedes, når han reiste mellom Oslo og Ilebu, og om det kunne finnes en måte, slik at man f.eks. kunne få skadet ham ved en "bilulykke", slik at W. ikke kunne fortsette i sin stilling på Ilebu.

Bakgrunnen for dette skrivet var at en del av de prominente landssvikere på Ilebu hadde lagt Wollan for hat, fordi W. hadde en egen evne til å få greie på smuglingskanaler og fordi han sørget for at slik smugling, som han kom under var med, ble stoppet. De forsøkte først å finne ut en grunn til å anklage Wollan for, men fant ingen. Når de ikke fant passende grunn, begynte de å sjikanere W. fryktelig, og satte bl.a. ut et rykte om at Wollan var homoseksuell og holdt seg med yngre, mannlige fanger. hvilket selvfølgelig var det rene oppspinn.

V. mener at det ikke var meningen at Wollan direkte skulle likvideres, men at det var meningen å få skadet ham såpass legemlig at han ikke vilde kunne fortsette i sin stilling, og slik at man fikk en annen og for fangene mere "ufarlig" mann som rettsbetjent.

Det blir bestemt at v. skal varsle politiet

De forannevnte skriv. og flere til av liknende art ble beslaglagt av "det hemmelige råd" og v. la skrivene i kartoteket på førnevnte gjemtested i brakke 17. V. og de øvrige rådsmedlemmer ble også klar over at det forekom smugling til og fra Ilebu og som

*Brandin
var vel
på Ilebu
p. 24.*

ikke lå under rådets kontroll. Da stemningen på denne tid fra pengenes side var vendt sterkt mot Wollan, var rådets medlemmer, på bakgrunn av førnevnte skriv vedr. W., redde for at det skulle komme til å skje en forbrytelse. Det ble holdt møte om dette i rådet, og man ble enige om at politiet burde varsles. Begrunnelsen hertil var at rådets medlemmer mente å sitte inne med opplysninger om en planlagt forbrytelse, som de mente det var deres plikt å forhindre, og de var samtidig nervøse for å bli stående som medvitere til enevtl. forbrytelse. Dertil kom at de fryktet for at stemningen mot landssvikerne skulle forverres dersom en slik forbrytelse skulle bli utført og den etterpå skulle kunne føres tilbake på landssvikerne.

Av det hemmelige råd ble v. valgt ut til å sørge for at politiet ble underrettet. Underrettelsen skulle skje på en slik måte at man undgikk at noen skulle bli straffet. V. fant ut at den beste måten å få varslet politiet på, var å henvende seg til rettsbetjent Wollan. En dag i siste halvdel av august mnd. 1946 oppsøkte v. Wollan på sistnevntes kontor, og på en forsiktig måte fortalte v. ham at det var fare for at det kunne tilstøtte adv. Sundfjør noe og at det samme gjaldt Wollan selv. V. fortalte ellers ikke noe direkte politisk, men ba om at Sundfjør måtte få underretning, slik at han selv utviste forsiktighet. Det er underforstått at v. i og med at han varslet Wollan ~~xxxx~~ regnet med at politiet ble Wollan opplyste no til v. at både Sundfjør og politiet allerede i forvegen hadde fått greie på - ad andre veger - at det var fare for Sundfjørs liv. Likeledes kunne W. fortelle at han alt på forhånd også var klar over at han selv var i fare.

Bortsett fra at v. hadde vært avhørt av politiet i egen sak tidligere, var dette første gang idet hel tatt at v. hadde noe med politiet å gjøre som kilde for opplysninger.

Noen dager etter ble v. av Wollan bedt om å komme til sistnevntes kontor. W. fortalte da at han hadde varslet landssvikpolitiet om saken vedr. Sundfjør og seg selv og spurte no v. om han var villig til å gi nærmere opplysninger i sakens anledning. V. svarte at det var vanskelig for ham og at det fikk bli politiets sak å klare opp. W. spurte også v. om han satt inne med opplysninger vedr. illegale forhold på Ilebu og om v. var villig til å gi slike opplysninger. V. svarte da W. at selv om v. skulle sitte inne med slike opplysninger, ønsket han ikke å blande seg bort i den slags forhold.

På anmodning fra W. lovet imidlertid v. at han, hvis han kom over nye opplysninger i forbindelse med Sundfjør f.eks eller i forbindelse med nye forbrytelser som ble planlagt, skulle komme til W. og si i fra.

V. vil gjerne ha med flg.: Wollan spurte også v. om han(v.) var kommet over noen illegale dokumenter, eller hvis v. kom over slike dokumenter, om han da ville være villig til å levere dem til politiet. Til det svarte v. intet bestemt, men lovet at han skulle tenke over det.

V. vil understreke at det hemmelige råd av v. fikk full beskjed om de samtaler, som han førte med Wollan, slik som forklart foran.

V. og de andre som satt i det hemmelige råd fikk no etterhvert en masse skriv og dokumenter til "kontroll". Bl.a. kan v. nevne en hel del skriv som skulle sendes til Martha Steinsvik, avisen & loo, avisen "Trollspeilet" o.s.v. En masse av skrivene inneholdt sjikanøse opplysninger om dem som hadde med landssvikoppgjøret å gjøre, f.eks. L'abbé-Lund, Tage Petterson og A. Bryhn, videre Pål Berg, biskop Bergrav, regjeringene Nygårdsvold og Gerhardsen og mange flere.

I rådet var man enige om at det ikke tjente landssvikernes sak at man holdt på med denne tilsmusningskampanje og når Wollan jo hadde spurt etter slike ting, kom jo v. i en vanskelig stilling og følte seg forpliktet til å gjøre noe. V. fikk da råd-

det med på at man skulle levere en del av de forannevnte skriv til politiet, og etter hvert utover høsten 1946 leverte v. tilsammen skriv og dokumenter, som tilsammen ville utfjøre en stabel ca. 1/2 meter høy.

Videre kom det til sensur i det hemmelige råd et brev fra major Kjelstrup (Sjefen for Den norske legion) hvor han ba adressaten om å sende inn til seg noen bestemte giftkapsler. Da det var på det rene med at det også foregikk smugling utenfor rådets kontroll og da det var redd for at Kjelstrup skulle kunne skaffe seg gift, selv om dette brevet fra han ble holdt tilbake, valgte rådet den utveit å levere brevet til politiet. Man var selvfølgelig redd for at Kjelstrup skulle komme til å ta sitt liv og det var dette man ville forhindre ved henvendelsen til politiet. Henvendelsen førte til at politiet omgående overførte Kjelstrup til Oslo kretsfengsel, avd. B, og når Kjelstrup senere spurte etterforskeren i sin egen sak om hvorfor han var blitt overført, hadde etterforskeren svart at det var p.g.a. brevet, hvor kj. hadde bedt om å få seg tilsendt gift. Kjelstrup som da trodde at alle hans brev etc. var blitt sendt til politiet, skrev da et brev til en av vaktmesterene på Ilebu og forlangte å få de brev tilbake, som han hadde levert til v. for utsnugling. Samtidig sendte han et skriv til politiet, hvor han anmeldte v. for brevbrudd og forlangte v. tiltalt og straffet for dette. I skrivet til politiet opplyste han også at v., når det gjaldt brevsmuglingen, sto i forbindelse med en bestemt fengselsbetjent. Rådet ble kjent med Kjelstrups anmeldelse på v., og gjennom hemmelige kanaler fikk de da gitt Kjelstrup beskjed om, hvordan saken virkelig forholdt seg. Følgen var at Kjelstrup trakk sin anmeldelse tilbake. Hans skriv til politiet førte imidlertid til at nevnte fengselsbetjent ble tatt og fikk sparken.

Da en del av de mere fremstående fanger på Ilebu mente at det hemmelige råd ikke gikk med på å arbeide slik som disse fanger ønsket, ble det særlig v. de fikk imot og de satte igang en kraftig vitneavlastning mot v. (jfr. dok.s s.37, 5. avsnitt.) (avhøret avbrutt kl. 15.00 idet v. uttaler at han ikke føler seg vel og derfor ikke ønsker å fortsette lenger. F.D.)

(Avhøre, fortsatt den 3/2.50 på s.st:

F.D.) De fikk sendt beskjeder til de andre fangslene, og der begynte både tyskere og norske landssvikfanger vitneavlastning mot v. Hvem disse landssvikfanger var, kan v. oppgi, hvis det blir påkrevet da han har skriftlig oppgave over dem.

All denne vitneavlastning førte til at Romerike politi overførte v. fra Ilebu til Oslo Kretsfengsel, avd. B. den 10/1.47. P.g.a. falske og grove beskyldninger mot v. fra nevnte landssvikfanger ble han av politiet betraktet som en meget farlig mann og ble derfor i avd. B. anbragt i isolert selle, utenat v. fikk motta besøk, aviser, tobakk, e.l. og heller ikke fikk v. arbeide. Dette sto på i over en mnd.

Politiet konstaterte senere (Romerike Politi) at disse falske vitneforklaringer var konstruert opp. Den 14/1.47 ble v. utlånt til politiets Sambandsavdeling, som ønsket v.s forklaring i forbindelse med de dokumenter, som han tidl. hadde levert Wollan slik som forklart foran (jfr. dok.s. s.48-49.F.D.) V. ble tatt ned til Samb.avd. 4-5 ganger for å avgi forklaring i forbindelse hermed.

Den 20. eller 21.1.47 kom det 2 politifolk fra Samv.-avd. til v. i Oslo Kretsfengsel, avd. B., d.v.s. v. ble nedkalt på inspektørens kontor, hvor han snakket med dem. De overbeviste da v. om at de kjente til at v. hadde overtatt Henry Johansens kartotek, og spurte v. om han var villig til å fortelle dem, hvor kartoteket var oppbevart, slik at politiet kunne få tak i det. V. svarte da det kunne han ikke gjøre, da han hadde avlagt ed til H.J. på at han skulle avholde seg fra å la noen av kartotekets papirer

komme i politiets hender. De politifolkene hentet da v.s forsvarer O.r.sakf. Knut Møller, og sa at, hvis v. var villig til å bli med til Ilebu samme natt og der utpeke kartotekets gjennestrd, skulle v.s forsvarer få bli med der opp og først lese gjennom kartotekets innhold og da plukke undav det som eventuelt var at et slikt innhold at det kunne skade v. O.r.sakf. Møller fortalte så v. at han av politifolkene var blitt forspurt om han var villig til å være med til Ilebu og forholde seg slik som forklart ovenfor. Til dette hadde Møller svart at han var villig, dersom Westby(v.) mente at det kunne gjøres. Møller sa videre til v. at han ikke ville råde ham m.h.t. hva v. burde gjøre i det foreliggende tilfelle, det måtte v. avgjøre helt selv. V. nektet imidlertid fortsatt å medvirke til at omh. kartotek kom i politiets besittelse.

Straks etter brant imidlertid brakke 17 på Ilebu.

Det viste seg da senere at brakken var tent på av v.s medfanger. Dagen etter brannen ble v. påny tatt ned på Samv. avd., hvor Alveberg fortalte v. at brakke 17 var brent og viste v. aviser, hvor brannen sto omtalt. Alveberg spurte v. om v. trodde brannen var satt på av medfanger og v. svarte da at han var overbevist om at den var påsatt på en eller annen måte. Han ga Alveberg sine grunner for en slik påstand. Selv var Alveberg av den formening at brannen var påsatt og mente at motivet for brannstiftelsen måtte være å få Edelagt Henry Johansens kartotek. Mens v. satt hos Alveberg som her forklart kom rettsbetjent Wollan tilstede. Han hadde med seg en skisse over brakke 17. Han fortalte at det hadde vært politifolk på Ilebu og undersøkt brannstedet og at de var kommet til at årsaken til brannen var seltenning i en avfallsdunk for malerfiller etc. På skissen som W. hadde med så v. at nevnte avfallsdunk var feil plassert og gjorde de andre oppmerksomme på det. Dunken hadde nemlig tidl. stått på et sted, som lå langt fra der, hvor den var inntegnet på skissen, og avstanden mellom det sted, hvor dunken virkelig hadde stått og det sted som på skissen var tegnet inn som dukens plass var ca. brakkens halve lengde.

W. bemerket da at, hvis det som v. fortalte om dunkens plassering var riktig, så kunne det ikke være tale om selvttenning. Brannen hadde nemlig begynt der, hvor dunken var inntegnet på skissen. V. gjør her oppmerksom på at alle de fangene, som var blitt avhørt vedr. brannen, bevisst hadde fått inn for å forklare at avfallsdunken hadde stått der, hvor den var inntegnet på skissen, og på stedet hvor det var alminnelig kjent at brannen hadde oppstått. V. er kjent med at det no ble tatt opp ny etterforskning vedr. brannen og vet også at den ble oppklart og hvem det var som hadde satt den på.

På forspørsel svarer v. at han selvsagt ikke straks etter brannen kjente til, hvem det var som hadde gjort seg skyldige i ildspåsettelse i omh. tilfelle, men v. påpekte overfor Alveberg at det måtte være en eller flere fanger, som hadde sitt arbeide i brakke 17, som måtte være medskyldige.

Siden ble v. flere ganger tatt ned til Samv. avd. og han ble spurt om han hadde flere papirer igjen på Ilebu. V. opplyste da at han hadde noen papirer end, men at de for det meste besto av avskrifter og av papirer, som ikke hadde noen særlig betydning. V. opplyste at papirene lå gjemt rundt om på småsteder i leiren, men at det også ~~finnes~~ var andre fanger som kjente til disse småstedene, slik at v. ikke visste om hans medfanger hadde fjernet ~~de~~ papirene. V. ble spurt om han var villig til å overlate disse papire til politiet, hvilket v. svarte ja til under forutsetning ~~at~~ av at medfanger ikke allerede hadde fjernet papirene. Da det var vanskelig å beskrive disse gjemestedene slik for politiet at politiet kunne finne dem på egenhand, spurte man v. om han var villig til å bli med opp til Ilebu om kvelden el. natten for å påvise stedene. V. var villig til det. V. minner om at det her dreide seg om papirer

som ikke kunne skade noen. Den første natten, da v. ble med politiet opp til Ilebu, var det direktør Gleditsch som førte v. og politiet inn i leiren. V. påviste da en del gjemmestedet, men de fleste var tomme. Enkelte papirer ble funnet. Andre natten v. ble med til Ilebu i samme hensikt var det inspektør Hallgren, som førte dem inn i leiren. Også da ble det funnet noen papirer. Bl.a. hadde v. hatt en gjemmested i en taksperre på loftet i brakke 3. Da de kom dit viste det seg at taksperren var fjernet og skriftet ut med en ny. Dette var gjort av medfanger, som hadde sett at v. hadde gjemt papirer der. Disse papirer var slvsagt borte, men v. fikk tak i enkelte av papirene, som hadde vært gjemt i taksperren, senere og leverte dem da til politiet.

Ad. Henry Johansens kartotek i brakke 17.

V. har aldri tidl. fortalt til noen overhodet, hvordan H.J.s kartotek var gjemt på brakke 17. V. mener imidlertid at det no er av viktigheten at han opplyser det, idet han mener at det kan ha sin betydning.

V. forklarer derfor først, hvor i brakke 17 kartoteket befant seg. Når man kommer inn i brakke 17 fra "Industrigaten", dreide man til høyre inn i korridoren, gikk forbi klosettdøren og inn i første værelse til høyre. I dette værelset lå gulvplankene på tvers sett fra døren. På mange av disse gulvplankene var det skjøter. 3. gulvplanke, regnet fra døren ut til korridoren, var skjøt i 3 og hver av delene var løse, slik at de kunne skyves tilside inn under veggen mellom omh. værelse og klosettrummet. Derved fikk man en åpning i gulvet, ca. 10 x 10 cm., i hjørnet til venstre for inngangsdøren til værelset og sett med front mot vinduet i værelset. Akkurat under åpningen dannet en langsgående og en tverrgående bundsville et kryss, som hvilte på en stor trepel. Trepelen var ca. 40 cm. i diameter. Dette bundsvillekrysset var skåret av på skrå på våre steder, slik at man kunne fjerne viter av treverket i krysset, slik at nevnte bærepeler ble avdekket. Bærepelen, som var rammet ned i bakken, raket ca. 25 cm. over denne. Pelen var uthylet i en dybde av ca. 45 cm. fra pelens overkant og kunne romme betraktelige mengder papirer. Først var hulrommet tildekket med et lokk som var tilpasset åpningen i pelens øverste ende. Henry Johansen fortalte selv til v. at han i 1945 hadde fått en polakk til å lage dette gjemmestedet for seg og at han siden hadde benyttet det til papirene sine.

Gjemmestedet inneholdt fire mapper med papirer og en konvolutt inneh. en fortegnelse over papirene i hver av mappene. Papirene var inndelt i 4 grupper.

Gruppet 1: inneholdt papirer vedr. begynnelsen til den 2. verdenskrig, vedr. krigen i Norge i 1940, vedr. Quisling og noen av hans nærmeste medarbeidere i tiden fra før 9/4.40 og en del om Quislings handlinger under krigen. 4 dokumenter var avskrifter av papirene, som angivelig skulle være tatt fra engelske og franske troppeledere, som kjenpet i Norge i 1940. En avskrift av et dokument som angivelig skulle være fra fredslutningen mellom Norge og Tyskland sommeren 1940 lå her også. (Våpenstillstandsoverenskomsten Norge-Tyskland 1940? F.D.) Alle disse papirer var nummerert med blå fargeblyant og lå i nummerorden i mappen. De fleste av disse papirer var kommet i Henry Johansens besittelse under krigen og han hadde fått dem smuglet inn til seg på Ilebu. Noen av papirene vedr. Quisling inneholdt forklaringer, som medfanger, som sto Quisling nær, hadde avgitt.

Gruppe 2: inneh. papirer inneholdende opplysninger om en del firmaer og enkeltpersoner, som angivelig hadde arbeidet for tyskerne og angivelig hadde hjulpet tyskerne på flere måter, d.v.s. da saker om landssvikpolitiet ikke kjente til. En del av papirene inneholdt også opplysninger om Administrasjonsrådet og en rekke enkeltpersoner. De viktigste personer var: Berggrav, Pål Berg, Erik Solem (landssvikanordningen) og h.r.adv. Sven Arntzen.

Vedr. biskop Berggrav fantes det særlig mange dokumenter, bl.a.

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie, 2014

innen. I tillegg ble det av hans teler i radio i 1940, papirer vedr. Berggravs tur i Nordmarka for å få de norske gutter til å slutte og kjempe mot tyskerne. Videre var det papirer som omhandlet Berggravs befattning med det tyske politi, at han skulle ha vært angiver for tyskerne og hadde dekknummer 17. Videre var gjengitt Berggravs samtaler med Himmler, samt opplysning om at Berggrav hadde forhandlet med tyskerne om å tre i Quislings sted som leder for landets styre.

Videre inneholdt denne gruppe papirer med opplysninger om personer som hadde arbeidet som angivere og tyskere for tyskerne, samt disse personers dekknummer og navn. Videre hva og hvem de hadde angitt. Ingen av disse opplysninger var kjent av politiet. Disse papirer var nummerert med sort fargeblyant og lå i nummerorden i mappen.

"Avhøret avbrutt her kl. 15.00, da vitnet klager over hodepine. F.D.
Avhøret fortsatt den 13/2.50 s.st.:

Gruppe tre:

Inneholdt papire med opplysninger om illegale organisasjoner som var i drift på +lebu og forslag til dannelse av nye organisasjoner. Videre opplysninger om måten organisasjonene arbeidet på, samt lovregler for dem. I andre papirer var det opplysninger om alvorlige forbrytelser, som medfanger på +lebu og i andre fangsler hadde begått under krigen. Likeledes forslag til tiltak som skulle hindre at disse medfanger ble dømt for disse alvorlige forbrytelser ved å hindre bevisene i å komme frem etc. Videre var det i denne gruppe opplysninger om medfanger som ansåes som tystere, og opplysninger om fremgangsmåten for å uskadeliggjøre dem.

I samme gruppe lå det en del papirer med opplysning om mulige kontrakter innen landssvikpolitiet, som mot betaling fjernet tiltalepunkter (eller var villige til det) ved å fjerne dokumenter e.l. Navnene på disse kontrakter vil v. ikke ut med, og han opplyser at det av papirene kun framgikk to navn på slike kontrakter. Disse 2 navngitte personer vet v. begynte i politiet etter krigen og den ene sluttet alt så tidlig som høsten 1946. Såvidt v. vet, har også den andre av disse kontakter sluttet i politiet. Såvidt v. vet var de begge etterforskere ved den ordinære landssvikavdeling og var kriminalassistenter.

Alle papirene i gruppe 3 var nummerert med rød fargeblyant og lå i nummerorden i mappen.

Gruppe 4:

Denne gruppe inneholdt alle Henry Johansens papirer, både vedr. hans sak og hans økonomiske forhold i sin alminnelighet, samt en del oppgaver over H.J. formue, anbragt i Norge og i flere av utlandene.

En del andre papirer i denne gruppe omh. advokat Sundfå som var bestyrer av H.J.s.bo.

Alle papirer i denne gruppe var nummerert med gul fargeblyant og lå i nummerorden i sin mappe.

I en konvolutt, som lå ved siden av de 4 mappene, lå det en liste for hver mappe med fortegnelse over dokumentene i de forskjellige grupper. Innen hver gruppe var dokumenten nummerert fra nr. 1 og oppover. Som nevnt var fargen på nummereringen for hver gruppe forskjellig. Mappene var utvendig merket med romertall i samme farge som dokumentene i de respektive mapper var farge, mappe nr. 2 var merket romertall II i sort farge o.s.v., m.s.o. romertallene på mappene anga gruppenummerne.

Som før nevnt, så har v. lest igjennom alle disse papirene. På forespørsel fra etterforskeren svarer v. at han foreløpig ikke ønsker å svare på, hvorvidt Henry Johansens ontalte kartotek på brakke 17, +lebu, er i behold eller ikke etter brakkebrannen i

januar mnd. 1947. V. kjenner godt kartotekets eller rettere sagt arkivets skjebne, men vil ikke uttale seg på dette tidspunkt. Heller ikke vil v. uttale seg nærmere foreløpig om papirene i omh. arkiv og deres innhold, bortsett fra i enkelte ganske særskilte tilfeller.

Ad. v.s kjennskap til Martha Steinsvik og hennes bok.

På Ilebu fantes det en del fanger, som skrev ned alt m.h.t. hvordan fangebehandlingen var. Disse fanger fikk sine opplysninger, f.eks. ved at en fange ble overført fra Akershus til Ilebu og da fortalte, hvordan behandlingen hadde vært på Akershus.

De "skrivene" fanger skrev ned alle opplysninger de kunne få samlet, pyntet på dem og smykket dem ut og var ikke så nøye med om opplysningene var helt sannferdige. De beretninger, som disse fanger utarbeidet, ble så smuglet ut av Ilebu i den hensikt å få dem offentliggjort. Det het seg at Martha Steinsviks bok om forholdene i fengslene etter krigen delvis var kommet istand på denne måte. V. vil her opplyse at på den tid da disse opplysninger ble sendt til Martha Steinsvik og likeledes da hennes bok kom ut, satt v. på selle i fengslet på Ilebu og var således ikke ute i leiren i det hele tatt. Først da v. overtok arkivet etter Henry Johansen og ga seg til å lese gjennom det, fikk han se dokumenter med innhold, som var gjengitt i Martha Steinsviks bok. Disse dokumenter var datert lenge før Martha Steinsviks bok kom ut og det var også anført på dokumentene at de var sendt fru Steinsvik på det eller det tidspunkt. V. skyter her inn at han hadde lest fru S.s bok, før han overtok arkivet til H.J.

På forespørsel svarer v. at han aldri har bedt sine medfanger om å skrive rapporter til fru Steinsvik eller andre. V. har aldri hverken mottatt "rapporter" til Martha Steinsvik eller sendt henne slike. V. vil her henvise til hva han tidl. har forklart om, hvordan v. selv og "det hemmelige råd" bestemte seg til å la sjikanøse skrivelser, som rådet beslagla, gå til politiet. Blant disse skriv var det en del (ca. 150 sider tilsammen) som var fabrikkert av generalkonsul Harsem. På forespørsel svarer v. at han ikke no kan huske noe om, hvorvidt det blandt de sjikanøse skriv var noen som skulle sendes til Martha Steinsvik (her menes de sjikanøse skriv. som ble levert til politiet).

Ad. P.Harsem og major Langelands bøker.

Harsem bok (1 utgave) har v. lest. Langelands bok har v. ikke lest, men han har fått den temmelig nøye referert av andre. Om disse bøker vil v. ha sagt at de på flere punkter inneholder uriktige opplysninger og delvis bygger på opplysninger, som falskeliggjør "fabrikkert" på Ilebu. De skriv, som Harsem m.fl. forsøkte å smugle ut fra Ilebu, men som ble beslaglagt av "rådet" og senere levert til politiet (Sambandsavd.) vil bevise at Harsems bok ofte bygger på uriktige opplysninger. Dette gjelder Harsems 1 utgave av boken "Utrolig, men sant". 2 utgave har v. ikke lest. Omh. skriv. vil også etter hvad v. hevder tale sitt tydelige språk når det gjelder Langelands bok.

Avhøret fortsatt 15/2-50. s.st.

Ad. inv. riksadvokat h.r.adv. Sven Arntzen.

Påstandene fra landssvikernes side om at inv. riksadv. Sven Arntzen hadde vært angiver under krigen ble simpelthen "fabrikkert" på Ilebu. Det ble smuglet inn forklaringer fra landssvikere som satt på Akershus, Møllergt. 19, og i Oslo kretsfengsel, avd. B. Alle disse forklaringer ble gjennomgått av en bestemt gruppe fanger, som arbeidet under kontroll av "det hemmelige råd". Fangene i denne gruppe utarbeidet på grunnlag av de innsmuglede

forklaringer en falsk beretning om h.r.adv. Sven Arntzens forhold under krigen. De opplysninger som kom fram i de innsmuglede forklaringer var ikke til skade i noen særlig grad for S.A., men omh. gruppe omarbeidet stoffet, slik at det skulle skade ham mest mulig. Når denne beretning var ferdig utarbeidet, ble den mangfoldiggjort og eksemplarer av den sendt ut til fangene i førnevnte fengsler med beskjed om at de skulle lære seg denne beretning utenad og forklar seg overensstemmende med den, hvis det skulle hende at noen av dem ble avhørt i saken vedr. S.A. De fanger som beretningen ble sendt til, var altså de samme som hadde sendt sine før omtalte forklaringer til Ilebu, og som man da kunne vente vilde bli eller kunne sørge for å bli avhørt i en evtl. sak mot S.A.

Grunnen til at v. har slikt godt kjennskap til disse ting vedr. beskyldningen mot S.A. er i første rekke v.s innsikt i Henry Johansens arkiv, som er omtalt tidl. Dessuten har v. deltatt i møter blandt fangene på Ilebu, hvor denne saken ang. S.A. har vært behandlet.

Ovenfor omtalte falske beretning vedr. S.A. inneholdt i hovedtrekkene opplysninger om at S.A. skulle ha meldt av til en eller annen myndighet (vistnok i et skriv.) at mannen til en dame, som S.A. førte saken for, hadde reist til Sverige eller sto iferd med å reise dit, hvilket ~~man~~ S.A. vilde forhindre. Vedk. mann reiste, såvidt v. husker, til Sverige og da han kom tilbake til Norge ble han arrestert.

Beretningen ble formet slik at det skulle se ut som om S.A. bevisst hadde begått angiveri, og at resultatet av vedk. manns arrestasjon førte til at noen illegale forhold ble rullet opp og flere personer arrestert.

I de førnevnte innsmuglede forklaringer fra fanger i andre fengsler i Oslo (såvidt v. husker var det både tyske og norske fanger, men deres navn tør ikke v. oppgi) var dette forhold med at vedk. manns arrestasjon førte til opprulling o.s.v. overhodet ikke berørt. Det var ting som ble "fabrikert" etterpå gjennom forbindelser i og utenfor Ilebu. For å ta et eksempel kan v. ~~man~~ nevne (for å illustrere fremgangsmåten) at hvis fangene i gruppen som laget beretningen fikk opplysninger om at den eller den opprulling av illegale organisasjoner under krigen hadde funnet sted, så fant de ut at enkelte av disse opprullinger kunne kobles inn på S.A. ved at man skyldte på vedk. mann som ble arrestert i forbindelse med S.A.s førnevnte skriv. d.v.s. at illegale forhold sprakk ved at vedk. arresterte mann fortalte tyskerne om sitt kjennskap til dem. Man satte seg å i forbindelse med de rette vedkommende blandt de tyske fanger og ba dem om å forklare seg slik at omh. opprullinger under krigen kunne føres tilbake på S.A. Alle de fanger som ble påvirket på denne måte av gruppen, som laget omh. beretning, erklærte seg villig til å forklare seg overensstemmende med det som var forlangt av dem.

Grunnen til at v. har villet forklare seg om fabrikkasjonene av beskyldninger mot fhv. riksadvokat Sven Arntzen er at v. ønsket å belyse, hvordan man på landssvikhold arbeidet for å svarte de menn som hadde med rettsoppgjøret å gjøre. På liknende måte er det gjort forsøk på å svarte også andre prominente personer, såsom biskop Berggrav, politiinspektør LAbbe Lund, lagmann Erik Solem og høyesterettsjustitiarius Pål Berg m.fl. Å gå i detalj m.h.t. til disse forskjellige tilfeller mener v. vil føre alt for langt og han mener derfor at han foreløpig vil innskrenke seg til det som her er forklart. Skulle man eventuelt ønske v.s forklaring i spesielle tilfeller, er v. villig til å forklare seg om det han kjenner til senere.

Ad."Solbrisaffæren."

Ad. "Solbrisaffæren".

V. har tidl. foreholdt rapp. skr. at han også vilde komme til å fortelle om "solbrisaffæren". Da v. ble løslatt i 1947 var han fra landssvikhold utsatt for en del press, idet man vilde ha ham til å spille en viss rolle i et forsøk på å beskyldte politiet for å ha arrangert "Solbris" rømningen. V. ble da straks klar over at dette anslag var grunnet på fullstendig falskt grunnlag. Det ble ikke til at v. spilte noen rolle i denne affære. V. skrev i midlertid ned i dagboks form alt det han ble kjent med i denne affæren, men da han ikke har denne dagbok for hånden, ønsker han ikke å forklare seg i detalj om saken, før han får tak i dagbokopptegnelsene sine.

Ad. "Somdalen" saken.

V. har også tidl. foreholdt rapp.skr. at han vilde forklare seg om sitt kjennskap til denne sak. Heller ikke i denne sak ønsker v. foreløpig å forklare seg nærmere, idet han først må studere hva han har skrevet ned om denne sak. Det nedskrevne har v. i øieblikket ikke for hånden, men han skal varsle rapp.skr. når han kan få tak i de nødvendige papirer både vedr. "Solbrisaffæren" og når det gjelder saken ang. Somdalen, og v. er da villig til å forklare seg i detalj om disse forhold. Grunnen til at v. ikke vil forklare seg, før han får studert sine nedtegnelser, er at han ønsker å fremkomme med så pålitelige opplysninger som mulig, særlig da v. føler seg forpliktet til å oppgi navn på personer, som erimplisert i "Solbrisaffæren", samt i forbindelse med beskyldningene mot politiet når det gjeller "Solbris"- rømningen.

Av egen tilskynnelse har v. derfor foreløpig ikke mere å forklare på noværende tidspunkt.

(Avhøret avbrutt her p.gr.a. fremskreden tid.)

Opplést den 17 og 18/2 og vedtatt.

s. 62. Rapp. skr.s anm.

Det gjøres oppmerksom på at vitnet Hans Ottar Westby (jfr. dette dok.s s. 1- 61) for å være villig til å avgi forklaring stillte som betingelse at han skulle få lov til å gå i detalj i sin forklaring i den utstrekning han selv fant det nødvendig og at han skulle få anledning til å ta med i forklaringen punkter, som han selv fant det nødvendig å ta med.

Som det vil fremgå av Westby's forklaring, så har han avgitt sin forklaring under de nevnte , fremsatte betingelser.